



۱۰۵

سال بیست و سوم
پاییز ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۳/۰۵/۳۰
تاریخ پذیرش
۱۴۰۳/۰۹/۱۲
صص: ۱۲۳-۱۵۸شابا چاپی: ۶۱۲۱-۲۰۰۸
الکترونیکی: ۵۲۱۸-۲۶۴۵

فصلنامه مدیریت و پژوهش های دفاعی

راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های
تکفیری در سوریهاکبر عابدی^۱، محمدرضا بشارتی^۲، محمدعلی عابدی^۳، محسن رادمهر^۴

چکیده

بحران سوریه در ده سال گذشته به عنوان یکی از مسائل مهم در منطقه غرب آسیا ظهور و بروز نموده و جمهوری اسلامی ایران با توجه به مسئله محور مقاومت و منافع و علائق خود در منطقه درگیر این موضوع شده است. این مقاله باهدف احصاء راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه تهیه و تدوین شده است. نوع پژوهش کاربردی -توسعه ای است که از روش موردی-زمینه ای استفاده شده است. برای جمع آوری اطلاعات از روش مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته، استفاده و برای بررسی روایی پرسشنامه از نقطه نظرات خبرگان حوزه مورد مطالعه و برای بررسی پایایی پرسشنامه از الفای گرونیباخ استفاده شده است. پس از اخذ نظرات جامعه آماری با استفاده از فن ها و روش های آماری توصیفی و استنباطی، تجزیه و تحلیل داده ها صورت گرفته است. بنا به یافته های پژوهش، تقویت محور مقاومت؛ تقویت سوریه به عنوان خط مقدم محور مقاومت؛ گسترش نفوذ عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران در منطقه شامات؛ برقراری موازنه تهدید و تأکید بر مسئله فلسطین چهار راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه می باشند.

کلید واژه ها: راهبرد دفاعی، جمهوری اسلامی ایران، گروهک های تکفیری، سوریه.

۱. دانشکده مهندسی، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، تهران، ایران

۲. استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۳. پژوهشگر و مربی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)

۴. استادیار دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)

بیان مسئله

تحولات شدید و سریع جهان در دهه‌های اخیر، باعث شده است تا دنیا با محیطی آشوبناک و پر ابهام مواجه باشد. دنیای پر از فتنه و آشوب امروز و فردا، صحنه نبرد و رقابتی است که پیروزی در آن نیازمند هوشمندی بسیار بالا است. امروزه دیده‌بانی و پایش محیط پیرامونی یکی از مهم‌ترین ابزارهای برنامه‌ریزی بلندمدت و تصمیم‌گیری برای آینده است. دیده‌بانی مستمر از آن جهت اهمیت دارد که تحولات جهانی سریع و پیش‌بینی‌ناپذیر شده و در صورت عدم هوشیاری، موجب غافلگیری می‌شوند.

از طرفی هر نوع وضعیت دفاعی مطمئن با هزینه‌ای قابل قبول، از ضروریات هر کشور مستقلی است که به آزادی عمل امید بسته باشد. هیچ برنامه ملی، خارجی و داخلی، در جهان سراسر رقیب امروز، بدون برخورداری از یک سپر دفاعی معتبر برای مدت طولانی پایدار نخواهد بود. اتخاذ تدابیر دفاعی ملی به نوبه خود وابسته به یک راهبرد دفاعی مناسب است که تدوین آن به منظور تعیین اهداف موردنظر در برنامه‌های آینده کشورها و راه‌های تأمین آن به منظور خنثی‌سازی یا کاهش تهدیدها و یا چگونگی مقابله با آن تهدیدها در برابر دشمنان در رأس اولویت برنامه‌های مهم و راهبردی هر کشور قرار دارد.

منطقه غرب آسیا به علت موقعیت ژئوپلیتیکی و دارا بودن بزرگ‌ترین منابع و میدان‌ها انرژی جهان از دیرباز کانون توجه قدرت‌های استکباری بوده است. یکی از کشورهای این منطقه که دارای جایگاه ژئوپلیتیک می‌باشد، سوریه است. ژئوپلیتیک سوریه به این کشور جایگاهی راهبردی بخشیده و آن را در نزد قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی با اهمیت نموده است.

در دهه اخیر فضای رقابت قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در سوریه شدت پیدا کرده و سطح توافق نیز در آن کشور کاهش پیدا کرده است. فراوانی و شدت اختلاف‌ها حاکی از این است که افق حل اختلافات به مراتب، ضعیف‌تر شده و در مسیر مدیریت اختلافات حرکت می‌کند. شاید قدرت‌هایی مثل جمهوری اسلامی ایران، علاقه‌مند باشند که زمین رقابت و تقابل را خارج از مرزهای خود قرار دهند و حتی این بازی را تداوم بخشند، ضمن این‌که اقتصاد ملی و قدرت ملی آن‌ها حفظ شده و رشد کند. با ورود روسیه، ژئوپلیتیک سوریه، بین‌المللی‌تر و حل‌وفصل مسائل آن، تحولات قدرت را در این کشور تغییر داده است. هرچند ورود روسیه، نوعی توازن قدرت را در سوریه ایجاد کرده است، اما بین‌المللی شدن تقابل‌ها و کشمکش‌های آن، تابع نحوه تعامل امریکا با رژیم صهیونیستی و روسیه و تقابل با ایران شده است.

بحران سوریه در ۱۰ سال گذشته به عنوان یکی از مسائل مهم در منطقه غرب آسیا ظهور و بروز نمود و جمهوری اسلامی ایران با توجه به مسئله محور مقاومت و منافع و علائق ژئوپلیتیکی در منطقه درگیر این موضوع شده است. در این رابطه می توان گفت عوامل و متغیرهای زیادی در این مسئله تأثیرگذار بوده و بازیگران متعدد منطقه ای و فرا منطقه ای نیز در آن در حال تقابل و رقابت هستند. از جمله این کشورها ایران، امریکا، عربستان، اردن، لبنان، روسیه، ترکیه و رژیم صهیونیستی در سوریه با رویارویی راهبردها، به دنبال دستیابی به منافع و علائق خود هستند. (درج و همکاران، ۱۴۰۱)

در بحران سوریه، تضاد منافع استراتژیک امریکا با جمهوری اسلامی ایران و در برخی موارد با روسیه، راهبرد این کشور را به سمت حمایت از افراطی ترین نیروهای مخالف بشار اسد و از طرفی جمهوری اسلامی ایران را به سوی حمایت از نظام سیاسی موجود سوق داده و این مناقشه، قطعاً بر راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران مؤثر است. یکی از افراطی ترین گروهک های سلفی تکفیری بحران سوریه، گروهک تروریستی تکفیری داعش می باشد. دولت اسلامی عراق و شام، معروف به داعش، یک گروه خون ریز است که با ادعای پیروی از وهابیت در سال ۱۳۹۴ ه. ش/ ۲۰۱۴ م اعلام موجودیت کرد و با تصرف بخش هایی از سوریه و عراق، به زعم خود برای تأسیس خلافت اسلامی تلاش های گسترده ای کرد. داعش یکی از افراطی ترین گروه های به ظاهر اسلامی در جنوب غربی آسیا (خاورمیانه) است که از حمایت های آمریکا، رژیم صهیونیستی و کودک کش سعودی برخوردار می باشد. ابوبکر البغدادی رهبر این گروه علی رغم مخالفت مرکزیت القاعده، در ۲۰۱۳ م. حوزه عملیاتی خود را به سوریه گسترش داد و با اشغال بخش هایی از خاک سوریه، نام الدولة الاسلامیه فی العراق و الشام (داعش) را بر سازمان خود نهاد و در سال ۲۰۱۴ م. با تهاجم به استان نینوی عراق و اشغال موصل، اعلان خلافت اسلامی کرد و از همه مسلمانان خواست برای بیعت با او به عراق هجرت نمایند. این گروه سرانجام با مجاهدت های شبانه روزی نیروهای جبهه مقاومت به ویژه مستشاران جمهوری اسلامی ایران از صفحه سرزمینی عراق و سوریه محو گردید. (خلیلی و همکاران، ۱۴۰۱)

به نظر می رسد با توجه به علائق و منافع جمهوری اسلامی ایران در منطقه، تدوین راهبردهای دفاعی ایران ضرورتی اجتناب ناپذیر است. از این رو این پژوهش به دنبال احصاء راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران در کشور سوریه است. لذا مسئله اصلی پژوهش، چستی راهبرد دفاعی ج.ا.ا. ایران در مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه می باشد. در واقع محقق به دنبال آن است که با تعیین نقاط ضعف،

قوت، بسترهای فرصت‌آفرین و تهدیدزا، راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران را برای مقابله با گروه‌های تکفیری در سوریه تدوین نماید. از این رو پرسش اصلی پژوهش این است که راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه کدام‌اند؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

در باب اهمیت پژوهش، می‌توان به تدوین راهبردهای دفاعی همه‌جانبه نگر، با نگاه به آینده و آرمان‌گرا در عین واقع‌بینی؛ انجام برنامه‌ریزی راهبردی و گسترش عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران در تعارض با دشمنان و رقابت و همکاری با دوستان؛ کشف قابلیت‌ها و توانمندی‌های دفاعی جمهوری اسلامی ایران در کشور سوریه؛ جبران فقدان طرح کلان و هماهنگ، برای مدیریت مسائل مرتبط با گروهک‌های تکفیری (داعش) در منطقه اشاره کرد.

در خصوص ضرورت پژوهش نیز می‌توان به عدم درک صحیح از تهدیدهای بالقوه و بالفعل دفاعی کشور و عدم احصاء نقاط قوت و ضعف، تهدید و فرصت‌های دفاعی کشور در منطقه؛ غفلت در پیش‌بینی تهدیدها و فرصت‌های آینده به‌ویژه در حوزه دفاعی در سوریه؛ افزایش ضریب غافلگیری دفاعی جمهوری اسلامی ایران در سوریه و ... اشاره کرد.

مبانی نظری

تعریف مفاهیم

راهبرد: «هنر تخصیص و کاربرد ابزار نظامی برای تحصیل اهداف سیاسی» (بیلیس، ۱۳۹۲: ۲۹). در فرهنگ لغات «وبستر» تعریف جامع‌تری از استراتژی (راهبرد) آورده شده است مبنی بر «علم و هنر به کار گرفتن نیروهای سیاسی، اقتصادی، روانی، نظامی یک ملت یا گروهی از ملت‌ها برای حداکثر حمایت از سیاست‌های اخذشده در جنگ یا صلح» (لطفیان، ۱۳۹۳: ۱۳).

راهبرد دفاعی: عبارت است از تمام ابعاد قدرت ملی (سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی و...) برای دستیابی به اهداف دفاعی کشور استفاده نماییم (افشردی، ۱۳۸۶: ۷). راهبرد دفاعی به‌عنوان نقشه یک ملت یا دولت برای استفاده هماهنگ از تمامی ابزارهای قدرت کشور (نظامی و غیرنظامی) در تعقیب اهداف امنیت ملی تعریف می‌شود (نوذری، ۱۳۹۲: ۱۹).

تدوین راهبرد دفاعی: تدوین راهبرد دفاعی فرایند طراحی بلندمدت توزیع و به کارگیری منابع، مقدرات و ابزارهای ملی (قدرت ملی) برای تأمین اهداف دفاعی است. (افشردی، ۱۳۹۰: ۲۱)

تکفیر: تکفیر، پوشانیدن و انکار چیزی و یا نسبت کفر به کسی دادن و کافر خواندن اوست و به معنی از بین بردن هم آمده است؛ اما در اصطلاح، به معنای ایمان نیاوردن به چیزی است که شأنش ایمان آوردن به آن است. از این رو مفهوم کفر در اصطلاح متکلمان معمولاً در مقابل ایمان و اسلام و به معنای انکار خدا و رسول (ص) و یا یکی از ضروریات دین به کاررفته است. هم چنین تکفیر اصطلاحی در کلام و فقه، به معنای «اتهام و نسبت کفر به مسلمان دادن» است. تکفیر از رایج ترین و کلیدی ترین مفاهیم مورد استفاده گروه های سلفی است. این مفهوم به عنوان مرزهای تعیین کننده دوست و دشمن در نظر گرفته شده و به مقتضیات زمان و مکان، کارکردها و کاربردهای گوناگون و حتی متفاوت دارد. مطابق دیدگاه آنان، کسانی که از مکتب فکری آنان پیروی نکنند، با عنوان کافر، مشرک و منافق دسته بندی و تکفیر می شوند؛ بنابراین، تمام مسیحیان و یهودیان در دایره کفار قرار می گیرند و بخش اعظم اهل سنت جهان اسلام که عقاید آنان را نمی پذیرند، منافق محسوب می شوند. شیعیان نیز گاه منافق و گاه مشرک دانسته شده اند و بر همین منوال، سایر مذاهب و فرقه ها، همچون علوی ها دروزی ها غیره. پس تمام این گروه ها به عناوین مختلف با چوب تکفیر رانده می شوند و مستحق برخورد جهادی و خشونت بار هستند. این گروه از سلفی ها از تکفیر برای توجیه اعمال خود علیه دیگران بهره می برند و تلاش دارند به طور گسترده از این واژه و مفهوم فقهی برای توجیه جهاد خود علیه دیگران (مسلمانان و غیرمسلمانان) بهره برداری کنند و بدین ترتیب مرز بین خودی و غیرخودی را مشخص کنند (علیزاده، ۱۳۹۱: ۳۸).

سلفی گری تکفیری: سلفی گری تکفیری به گرایش گروهی از سلفیان گفته می شود که مخالفان خود را کافر می شمرد. بر اساس مبنای فکری آنان میان ایمان و عمل تلازم وجود دارد. به این معنی که اگر کسی ایمان به خدا داشته باشد و مرتکب کبائر شود، از دین خارج شده و کافر شمرده می شود. چنین دیدگاهی موجب شده است که مسلمانان را به علت انجام امور مذهبی خود، در ردیف مشرکان قرار دهند و در نتیجه آنان را «مهدورالدم» شمارند. (همان: ۴۶)

بررسی و تحلیل موقعیت راهبردی سوریه

سوریه به دلیل موقعیت جغرافیایی و راهبردی، یکی از مهم ترین کشورهای غرب آسیا محسوب

می‌شود که توانسته است در چند دهه اخیر نقش مهمی را در روند تحولات منطقه‌ای ایفا نماید. در همین راستا، هر تغییری در نظام این کشور، باعث تغییر ژئوپلیتیک غرب آسیا می‌شود (زهرانی، ۱۳۹۵: ۵۰). این موقعیت سبب گردیده است که سوریه یک موقعیت مهم راهبردی از نظر بازرگانی و سیاسی به دست آورد و محل اتصال سه قاره مهم آسیا، آفریقا و اروپا گردد. این کشور نقطه اتصال مراکز صنعتی و بازرگانی اروپا و مراکز تولید نفت در منطقه خلیج فارس می‌باشد. در صورت بهبود وضعیت عراق این کشور می‌تواند محل عبور لوله‌های نفتی و گازی برای صادرات نفت و گاز ایران و عراق به اروپا از طریق دریای مدیترانه باشد. چنانکه اتصال راه‌آهن این سه کشور می‌تواند اهمیت بازرگانی سوریه را افزایش دهد، زیرا تجارت از این طریق هم سریع‌تر خواهد بود و هم واردکنندگان نفت مجبور به دادن مالیات‌های کانال سوئز نخواهند بود. (انصاری زاده، ۱۳۹۶: ۲)

در میان مناطق بزرگ پرتنش قابل شمارش در سطح کره زمین، منطقه مدیترانه که به طرف خاورمیانه کشیده می‌شود، منطقه پراهمیتی تلقی می‌شود. این موضوع هم از دیدگاه مردم این منطقه و هم از دیدگاه جهانی قابل تأیید است. اگر تعمق عمیقی در مناطق جهان، مشاهده می‌کنیم که حادثترین مسائل ژئوپلیتیکی در منطقه خاورمیانه وجود دارد. با این همه خاورمیانه فقط یک پانزدهم کمر بند پیرامونی زمین را تشکیل می‌دهد. مهم‌ترین دلیل وجود تنش (بالقوه) در این منطقه، وجود رژیم نامشروع صهیونیستی است که با غصب سرزمین فلسطین و توسعه طلبی روزافزون خود همواره عوامل تنش در منطقه را تقویت می‌کند. کشورهای عربی خاورمیانه از بدو پیدایش رژیم صهیونیستی در حال مبارزه با این رژیم بوده‌اند. البته این مبارزه به طور نامحسوس از دهه ۱۹۸۰ و بعد از اشغال کویت توسط عراق به طور محسوس رنگ باخته است. در حال حاضر تنها سوریه است که در منطقه عربی، در مقابل توسعه طلبی این رژیم جهت منافع خود ایستادگی می‌کند. از طرف دیگر، اهمیت ژئواستراتژیک مدیترانه نیز چشم‌گیر است و سوریه به عنوان عضوی از این منطقه در معادلات آن، صاحب نقش است. اهمیت منافع موجود و تنش‌های اطراف مدیترانه نخست ناشی از این واقعیت است که در این بخش از جهان حدود مرزهای چندین مجموعه ژئوپلیتیکی با ابعاد جهانی با یکدیگر تلفیق شده و یکدیگر را قطع می‌کنند. از سوی دیگر موضوع منطقه‌ای مطرح است که به‌ویژه از نظر سیاسی بی‌ثبات است. زیرا بخش مهمی از کشورهای موجود در منطقه، بخصوص آکائی که در سواحل جنوب شرقی قرار گرفته‌اند با یکدیگر رقابت دارند و شاهد تنش‌های داخلی روزافزونی هستند. همسایگی با رژیم اشغالگر قدس، لبنان و عراق به این کشور موقعیت

خاصی بخشیده است که بتواند دربازی های سیاسی منطقه از جایگاه والائی برخوردار باشد. در میان کشورهای عربی خاورمیانه اکنون تنها سوریه است که سکان دار مبارزه با توسعه طلبی رژیم اشغالگر قدس می باشد. نزدیکی دیدگاه رهبران سوریه و جمهوری اسلامی ایران در این باره و دیگر معادلات منطقه ای و جهانی نیز به اهمیت نقش سوریه در میان کشورهای عرب منطقه افزوده است. (صفا تاج، ۱۳۹۵: ۲۳)

بحران و جنگ داخلی سوریه از سال ۲۰۱۰ م به بعد کشورهای غرب آسیا و شمال آفریقا آستان حوادثی چون خیزش و اعتراضات مردمی نسبت به حکومت آن کشورها شد. کارشناسان از این انقلاب ها، خیزش ها و اعتراضات با عناوین «بهار عربی» و یا «بیداری اسلامی» یاد می کنند. نتیجه ی این اعتراضات، سقوط حاکمان دیکتاتور «تونس»، «مصر»، «لیبی» و «یمن» از قدرت بود. دامنه ی این اعتراضات همچنین به «بحرین»، «سوریه»، «الجزایر»، «اردن»، «عربستان» و چند کشور دیگر نیز رسید. هم زمان با دیگر کشورهای عربی، سوریه نیز دستخوش بحران و اعتراض گردید. معترضان سوری از ۲۶ ژانویه ۲۰۱۱ م با تجمع در خیابان های شهرهای حلب، دمشق، دعا، دیرالزور، حماه و الحسکه به اعتراضات گسترده ای دست زدند؛ اما به اذعان کارشناسان آنچه که آتش بحران در سوریه را شعله ور کرد، دخالت های خارجی کشورهای ذینفع در سرنگونی «بشار اسد»، رئیس جمهور سوریه بود. طبیعی است که هر دولت و حکومتی مخالفان و موافقانی دارد اما این اصل طبیعی در کشور سوریه با هدایت و تأمین منابع مالی و مسلح کردن معترضین باهدف براندازی حکومت و سرنگونی اسد وارد مرحله ی شوم جنگ داخلی و ناامنی در این کشور شد. از دل این بحران، جریان های سلفی - تکفیری زیادی قد کشیده و به ابزار بسیار مناسبی برای پیشبرد اهداف استکبار و استعمار مبدل گردید.

شکل گیری سلفی گری در سوریه

در شکل گیری و رشد و نمو اندیشه ی سلفی گری در سوریه، نباید وقایع و تحولات شهرهای حما و حمص در سال ۱۹۸۲ م را نادیده گرفت. در آن سال، اعضای اخوان المسلمین سنت گرای سوریه در شهر حمص و حما علیه دولت «حافظ اسد» سر به شورش برداشتند. این دو شهر با درگیری های خونین، تقریباً به مدت دو هفته به تصرف اخوان المسلمین درآمد. در فوریه ی همان سال، «رفعت اسد»، برادر «حافظ اسد» و فرمانده مجموعه گروهان های دفاع، توانست با سازمان دهی عملیات گسترده ای با مهار تحرکات خشونت طلبانه، اوضاع شهرهای حما و حمص را به حالت عادی برگرداند. در پی این عملیات و در

شهر حمص، رهبر اخوان المسلمین، «دکتر عبدالمجید الطرابلسی» که فتوای قتل اعضای حزب بعث را صادر کرده بود، توسط نیروهای امنیتی سوریه دستگیر و به نزد حافظ اسد منتقل شد. طرابلسی با استفاده از فرصت دیدار حافظ اسد، نگرانی‌های خود را درباره‌ی اوضاع سیاسی، اجتماعی و دفاعی سوریه و گسترش فرهنگ غربی در میان جوانان آن کشور را با رئیس‌جمهور در میان گذاشت.

حافظ اسد که ظاهراً تحت تأثیر ادبیات و وسعت اطلاعات طرابلسی قرار گرفته بود، به وی پیشنهاد داد تا برای اجرایی کردن برنامه‌های دینی و دفاعی خود وارد دولت شود. طرابلسی نیز با صدور بیانیه‌ی تندی علیه اخوان المسلمین، از این سازمان خارج شده و به عنوان «وزیر اوقاف» وارد کابینه‌ی دولت سوریه شد. طرابلسی مدت ۱۳ سال وزیر اوقاف سوریه بود. او توانست در این مدت بیش از ۴۰۰ دارالقرآن و یک هزار مسجد بدون تحمیل هیچ‌گونه هزینه‌ای برای دولت در سرتاسر سوریه احداث کند. طرابلسی نام دارالقرآن‌ها را بانام «اسد» نام‌گذاری می‌کرد. این امر باعث می‌شد تا حزب بعث نسبت به عملکرد و فعالیت این دارالقرآن‌ها حساسیتی نداشته باشد. امروزه و در بحران و جنگ داخلی سوریه مشخص شده است که سلفی‌هایی که از همین دارالقرآن‌ها بیرون آمده‌اند علیه دولت بشار اسد دست به اسلحه برده و شیعیان شهرهای سوریه را قتل‌عام کرده‌اند. در واقع عبدالمجید طرابلسی به‌طور مخفیانه در این دارالقرآن‌ها افکار وهابی‌گری و سلفی‌گری را در میان جوانان سوری ترویج می‌داد. (عابدی، ۱۳۹۵: ۱۱۲)

گروهک‌های تروریستی در سوریه

جنگ در سوریه که با حمایت اکثر دولت‌های منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای و همچنین ملیت‌های مختلف شکل گرفت، ستیزه‌جویان فراوانی را از کشورهای مختلف را مشغول نبرد کرد. ملیت‌های موجود که در جنگ با نظام سوریه مشارکت داشته و در گروه‌های مختلف سازماندهی شده‌اند، شامل اتباع چچن، عربستان، عراق، لبنان، ترکیه، فلسطین، لیبی، تونس، مصر، اردن، پاکستان، یمن، افغانستان، سومالی، روسیه، کویت، آلمان، الجزایر، مراکش، فرانسه و برخی از کشورهای اروپایی می‌باشند. (نیلفروشان، ۱۳۹۷: ۲۷)

سازمان تروریستی - تکفیری داعش (دولت اسلامی عراق و شام) در صدر گروه‌های معارض با نظام سوریه قرار دارد.

نیروهای محور مقاومت و هم‌پیمان در سوریه

نیروهای محور مقاومت با هماهنگی نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شامل گروه‌های

رزمنده‌ای است که در سوریه در حال جنگ با گروه تروریستی داعش و دیگر گروه‌های افراطی بوده، هستند و آمادگی حضور در آینده را نیز دارند عبارت‌اند از: مقاومت اصلی لبنان - حزب ا. لبنان، سرایای امام جواد (ع) اهل سنت لبنان تحت لیسانس حزب ا... لبنان، مقاومت اسلامی فلسطین شامل (حماس - جهاد اسلامی - صابرین)، حشد الشعبی عراق، حشد المرجعیه عراق، سرایای سلام عراق (صدر)، یگان حیدریون عراق، یگان بابلینون عراق (مسیحی‌ها، سوریائی‌ها، کلدائی‌ها، آسوری‌ها)، یگان فاطمیون - افغانستان، یگان زینیون - پاکستان، یگان حسینیون - ترکیه و آذربایجان، جنبش انصارا... یمن، یگان فاتحین (تکاوروی سپاه)، جنبش الوطنی سوریه، دفاع وطنی سوریه، جنبش العشایر سوریه، لواء القدس فلسطین، قوات عملیات خاصه، کتائب البعث، قوات الدفاع الشعبی سوریه (قادش)، قوات لزوبعه سوریه، یگان زنان وابسته سوریه، بسیج مستضعفین - ایران و نیروهای ارتش روسیه. (همان)

پیشینه پژوهش

با مراجعه به مراکز مطالعاتی و تحقیقاتی، پژوهش‌های زیر که تا حدودی به موضوع تحقیق شباهت دارند، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت که در جدول (۱) آورده شده است:

جدول ۱: پیشینه پژوهش

محقق و سال پژوهش	عنوان پژوهش	یافته‌ها
خلیلی و همکاران (۱۴۰۱)	اندیشه‌های سیاسی و راهبردی ایران در مدیریت بحران سوریه	مهم‌ترین اندیشه‌های سیاسی انقلاب اسلامی ایران برای حل بحران سوریه «حمایت از جبهه مقاومت» «عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی»، «وحدت جهان اسلام» و «ارزش جهاد و شهادت» بوده و عمده‌ترین راهبردهای سیاستی نیز هم‌آوردی همه‌توان و قدرت نیروهای مقاومت در منطقه برای حمایت از دولت مرکزی سوریه و ... است.
متقی و رجبی (۱۴۰۱)	تبیین فرصت‌های ژئواکونومیک ج. ا. ایران در فضای پساجنگ سوریه	سوریه دارای ظرفیت‌های ژئواکونومیکی مختلفی همچون قرارگیری در کریدور انرژی ایران-عراق-سوریه-اروپا (پرسین پایپ)، کریدور زمینی خلیج فارس-مدیترانه و همچنین محیط مناسبی برای سرمایه‌گذاری ایران در بخش‌های نفت و معادن، باتوجه به نیاز سوریه به بازسازی‌های گسترده بعد از جنگ داخلی است. درواقع سوریه رami توان مکمل ژئواکونومیک ایران در حوزه صدور انرژی و همچنین دسترسی به بازارهای اروپایی دانست.

<p>منافع ملی، به خصوص منافع امنیتی ایران، اتخاذ سیاست دفاع فعال این کشور در قبال حضور و فعالیت داعش در عراق و سوریه را ایجاب می‌کند و در این راستا به حفظ حاکمیت و تمامیت ارضی خود مبادرت می‌ورزد.</p>	<p>تلاش راهبردی جمهوری اسلامی ایران برای حذف داعش از معادلات عراق و سوریه</p>	<p>درج و نورایی (۱۴۰۱)</p>
<p>پیچیده شدن بحران سوریه نه تنها در سطح داخلی، بلکه در مقیاس منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، آن را از شکل یک مخاصمه مسلحانه غیر بین‌المللی به صورت یک مخاصمه مسلحانه بین‌المللی درآورده است و این مهم باعث شده است تا تلاش‌های بین‌المللی برای حل بحران سوریه بدون حضور و میانجی‌گری مؤثر ایران ناتمام بماند. ایران همواره در مسیله میانجی‌گری، امنیت منطقه‌ای و نیز ملی خود را لحاظ نموده و تلاش کرده است که در روند مذاکرات، به دفع ریسک‌های احتمالی ناشی از این بحران واکنش نشان بدهد.</p>	<p>بحران سوریه، میانجی‌گری بین‌المللی و جایگاه ج.ا. ایران در حل آن</p>	<p>احرامی و همکاران (۱۴۰۰)</p>
<p>سیاست‌گذاری راهبردی ایران در سوریه و عراق دارای ویژگی‌هایی همانند «موازنه تهدید»، «اتلاف‌سازی»، «مدیریت بحران» و «امنیت منطقه‌ای» بوده که در روند سازوکارهای «کنش پیشگیرانه» و با الگوی کنش تاکتیکی مقابله با تهدیدات جنگ کم شدت منطقه‌ای شکل گرفته است.</p>	<p>سیاست‌گذاری راهبردی ایران در سوریه و عراق (۲۰۲۰-۲۰۱۱)</p>	<p>علوی و همکاران (۱۴۰۰)</p>
<p>پژوهشگر با در نظر گرفتن ظرفیت تمدن اسلامی در ایجاد همبستگی دفاعی، تقریب مذاهب اسلامی، تعمیم ارزش‌های مشترک دینی و نفی انگیزه‌های قومی و مذهبی، ۱۹ راهبرد پیشنهادی با محوریت دیپلماسی دفاعی تمدن محور باهدف تقویت هویت مشترک اسلامی ارائه کرده است.</p>	<p>«راهبردهای دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران در قبال جهان عرب»</p>	<p>رساله دکتری موسوی (۱۳۹۸)</p>
<p>پژوهشگر شش راهبرد کلان برای مقابله با جریان سلفی تکفیری از جمله «هماهنگی و همسویی کلیه فعالیت‌های مرتبط با سلفیه»، «شناسایی ظرفیت‌ها و فعالیت‌های سلفیه در جهان اسلام»، «تبیین مرزهای سلفیه تکفیری و اهل سنت»، «تبیین ماهیت جریان‌های سلفی و خطرات آن‌ها»، مقابله با شیعه هراسی و شیعه ستیزی که خود به دو راهبرد فرعی «معرفی و ترویج شیعه اعتدالی» و «مقابله با جریان‌های افراطی شیعه سنی ستیز» تقسیم شده است و «تقریب میان مذاهب اسلامی» را احصاء کرده است.</p>	<p>«نقد و بررسی تأثیرات سلفی‌گری بر بیداری اسلامی و راهکارهای جمهوری اسلامی ایران»</p>	<p>رساله دکتری علیزاده ۱۳۹۳</p>
<p>وضعیت جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با جریان‌های تکفیری در حالت تهاجمی قرار دارد و باید راهبردهای مناسب در جهت تقویت نقاط قوت برای استفاده حداکثری از فرصت‌ها و کم کردن نقاط ضعف داخلی و مقابله با تهدیدها ناشی از فعالیت جریان‌های سلفی تکفیری تدوین و اجرا گردد.</p>	<p>«راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با جریان‌های تکفیری»</p>	<p>پایان نامه کارشناسی ارشد اسماعیلی (۱۳۹۵)</p>

<p>می توان از راهبرد جنگ نیابتی به عنوان راهبردی که می تواند علاوه بر تأمین امنیت منطقه و جمهوری اسلامی ایران، منافع ملی و منطقه ای را نیز محقق سازد، استفاده کرد. این پژوهش به بررسی این راهبرد و نحوه اجرایی شدن آن و نیز بررسی اتخاذ این شیوه توسط جمهوری اسلامی ایران در منطقه جنوب غرب آسیا پرداخته است.</p>	<p>«راهبرد جمهوری اسلامی ایران در قبال جنگ های نیابتی»</p>	<p>پایان نامه کارشناسی ارشد وحیدی (۱۳۹۷)</p>
<p>جمهوری اسلامی ایران با تعریف سیاست خارجی و منافع امنیت ملی خویش در ابعاد موسع آن در غالب مجموعه امنیتی محور مقاومت، آن را در تضاد با شکل گیری گروه های تکفیری دیده و سیاست خارجی و امنیتی تهاجمی در قبال آن اتخاذ نموده است.</p>	<p>«بررسی راهبرد (سیاست خارجی و امنیتی) جمهوری اسلامی ایران در مقابله با حضور گروهک های تکفیری در یمن و عراق و سوریه»</p>	<p>پایان نامه کارشناسی ارشد سرداری پور (۱۳۹۷)</p>
<p>جمهوری اسلامی ایران از طریق حضور گروه مستشاری مقامات بلندمرتبه نظامی در سوریه و فعالیت های سازندگی، فرهنگی، فکری، تبلیغی و آموزشی، توانسته در حفظ امنیت داخلی ایران و همچنین حفظ امنیت و یکپارچگی سوریه موفق عمل کند.</p>	<p>«ارزیابی چگونگی راهبرد نوین مستشاری ایران در مقابله با گروه های تکفیری در سوریه»</p>	<p>قدیر نظامی و همکاران (۱۳۹۵)</p>
<p>این مقاله روابط دوجانبه ایران با دولت سوریه و حزب الله را در چارچوب محور مقاومت، برای افزایش عمق استراتژیک خود در سوریه پس از شروع درگیری در سال ۲۰۱۱، مورد بررسی قرار داده است. استفاده از یک مجموعه پیچیده. چارچوب مفهومی واقع گرا و با اشاره به سازه گرایی، استدلال می کند که عمق استراتژیک ایران در سوریه می توانست به عنوان بخشی از گفت و گو درباره امنیت منطقه پس از برنامه جامع اقدام مشترک (توافق هسته ای ایران) در سال ۲۰۱۵ مورد توجه قرار گیرد. با میراث جنگ های گذشته، سیاست «فشار حداکثری» دولت ترامپ و گرایش منطقه ای به سمت ایجاد مناطق تحت کنترل در مناطق درگیری تقویت شده است. این روند، از جمله راهبرد دفاع روبه جلو ترکیه در سوریه، می تواند بی ثباتی های بیشتری ایجاد کند، زیرا بازیگران دولتی و غیردولتی برای نفوذ امنیتی و سیاسی رقابت می کنند و تا زمانی که مناطق تحت محاصره به منافع و اتحاد های گسترده تر وابسته نیستند. مورد پاکستان موضوعات پایداری را برجسته می کند، مانند اینکه چگونه تغییر استراتژی دیپلماتیک و نظامی ایالات متحده و وابستگی می تواند بر عمق استراتژیک تأثیر بگذارد.</p>	<p>Strategic Depth Through Enclaves: Iran, Syria, and Hezbollah عمق استراتژیک از طریق مناطق تحت محاصره: ایران، سوریه و حزب الله</p>	<p>Robert Mason (2021)</p>

<p>این مقاله استدلال می‌کند که منطق بازدارندگی نه تنها برای شکل دادن به خطوط روابط ایران و سوریه از زمان انقلاب اسلامی ۱۹۷۹، بلکه برای تعیین مسیر کلی استراتژی ایران در جنگ سوریه نیز اساسی بوده است. نویسندگان محاسبات تصمیم‌گیری ایران را ترسیم می‌کنند و استراتژی این کشور در قبال سوریه پس از بهار عربی را به چهار مرحله اصلی تقسیم می‌کنند: (۱) استراتژی «بسیج» برای ایجاد شبه نظامیان محلی در سوریه. (۲) استراتژی منطقه‌سازی برای ترکیب جنگجویان و شبه نظامیان فراملی در تلاش‌های جنگی. (۳) استراتژی بین‌المللی سازی برای الحاق روسیه و تعادل ایالات متحده؛ و (۴) استراتژی بازدارندگی پس از داعش برای ایجاد تعادل در برابر ایالات متحده، ترکیه و اسرائیل.</p>	<p>Iran's Syria strategy: the evolution of deterrence</p> <p>استراتژی ایران در سوریه: سیر تحول بازدارندگی</p>	<p>Hassan, A, Payam Mohseni(2019)</p>
<p>درگیری سوریه در سه سطح اصلی تحلیل شده است: داخلی، منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای. آسیب‌پذیری‌های داخلی دولت و جامعه سوریه در سطح داخلی راهی برای منشأ مناقشه و ایجاد خلأ برای منطقه و بازیگران فرا منطقه‌ای برای وخامت بیشتر وضعیت سوریه ایجاد کرده است. این مقاله این پرسش‌ها را توضیح خواهد داد. چه نقشی قدرت‌های فرا منطقه‌ای [جهانی] در درگیری سوریه بازی می‌کنند و چگونه بحران‌های سوریه چالش‌ها را برای امنیت منطقه خاورمیانه افزایش می‌دهد؟</p>	<p>درگیری سوریه: مشکل و پیچیدگی امنیتی در خاورمیانه</p> <p>Syrian Skirmish: Security Hitch and Complexity in the Middle East</p>	<p>Akhtar, N. & Afridi, M. K. (2020)</p>
<p>این مقاله استدلال می‌کند که نیروهای دولتی و شورشی به روش‌های متفاوتی به جریان‌های آوارگان داخلی واکنش نشان می‌دهند که شرایط مکانی و زمانی که آن‌ها از خشونت استفاده می‌کنند، وجود دارد و نشان می‌دهد که هرچه گروه‌بندی محلی جریان‌های آوارگان داخلی بیشتر باشد - یعنی جنبش‌های جابجایی پیچیده و متنوع‌تر باشد - جنگجویان طرفدار دولت بیشتر می‌توانند مبدأ و مقصد آوارگان داخلی را شناسایی کنند و تعداد کشتار غیرنظامیان بیشتر می‌شود. همچنین نشان می‌دهد که دولت‌ها پس از حرکت به جریان‌های آوارگان داخلی پاسخ می‌دهند، درحالی‌که شورشیان در حین جابجایی به جریان‌های آوارگان داخلی پاسخ می‌دهند. این امر بر اهمیت تمرکز بر نحوه واکنش گروه‌های مسلح به جریان‌های آوارگی به منظور درک بهتر پیامدهای جابجایی جمعیت در زمان جنگ تأکید می‌کند.</p>	<p>The consequences of internal displacement on civil war violence: Evidence from Syria</p> <p>پیامدهای جابجایی داخلی بر خشونت جنگ داخلی: شواهدی از سوریه</p>	<p>Adam G. Lichtenheld, Justin Schon (2021)</p>
<p>این مطالعه از اثرات سامانمند در مناقشه سوریه نشان می‌دهد که مفهوم نئورئالیسمی قطبیت همچنان مرتبط است و می‌تواند در درک منازعات درون دولتی و همچنین بین دولتی مفید باشد. این به اهمیت تعامل بین نظام‌های منطقه‌ای و جهانی در ایجاد این تأثیرات اشاره می‌کند و بازنگری در دیدگاه نئورئالیسمی را پیشنهاد می‌کند که چندقطبی بودن همیشه پایان دادن به جنگ‌ها را سخت‌تر می‌کند.</p>	<p>نظام بین‌الملل و جنگ داخلی سوریه</p> <p>The international system and the Syrian civil war</p>	<p>Christopher Phillips(2022)</p>

<p>در این مقاله برای بررسی اینکه چگونه ویژگی‌های نهادی ماهیت مداخلات سازمان‌های بین‌المللی را تعیین می‌کنند، میانجیگری و نظارت بر آتش‌بس توسط اتحادیه عرب و سازمان ملل را در مرحله اول جنگ داخلی سوریه (۲۰۱۱-۲۰۱۲) بررسی شده است. با استفاده از شواهد خرد به دست آمده از مواد مصاحبه منحصربه‌فرد، آمار مرگ‌ومیر روزانه و اسناد سازمان بین‌المللی، مسیرهای علی را از ویژگی‌های سازمانی، از طریق راهبردهای مداخله تا نتایج مداخله شرح داده است؛ و به این نتیجه رسیده است که هر دو سازمان بین‌المللی بر استراتژی‌های مداخله قابل مقایسه تکیه کرده‌اند. برخلاف اتحادیه عرب، مداخله سازمان ملل با پشتیبانی منابع و تخصص گسترده‌تر، به طور موقت طرف‌های درگیری را از تعادل خشونت‌آمیز دور کرد. هر دو سازمان در نهایت شکست خوردند زیرا اختلاف میان مدیران کشورهای عضو سازمان بین‌المللی، مداخلات را کوتاه کرد و اعتبار میانجی‌های سازمان‌های بین‌المللی را کاهش داد.</p>	<p>Causal mechanisms in civil war mediation: Evidence from Syria</p> <p>مکانیسم‌های علی در میانجیگری جنگ داخلی: شواهدی از سوریه</p>	<p>Lundgren, M. (2020)</p>
---	---	----------------------------

روش‌شناسی پژوهش

نوع پژوهش در این پژوهش، «کاربردی توسعه‌ای» و روش تجزیه و تحلیل آن، آمیخته می‌باشد. در این پژوهش با توجه به تخصصی بودن موضوع پژوهش و محدودیت وجود افراد صاحب‌نظر، خبره و کارشناس متخصص، حجم جامعه آماری بر اساس مصاحبه و مشورت با اساتید راهنما، مشاور و افراد خبره و صاحب‌نظر در موضوع پژوهش برای پرسش‌نامه و مصاحبه‌ی این پژوهش به نحوی که بتواند نیازهای علمی آن را برآورده سازد، کمتر از ۱۰۰ نفر و حجم نمونه آماری با توجه به ویژگی‌های جامعه آماری به صورت چک‌لیستی در حدود ۵۰ نفر برآورد گردید. لذا با توجه به حجم محدود جامعه‌ی آماری و انطباق آن با حجم نمونه، جامعه نمونه‌ی پژوهش نیز همان جامعه‌ی آماری می‌باشد که به صورت تمام شمار انتخاب شده است. برای گردآوری اطلاعات در این پژوهش از نظر خبرگان استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نیز در دو مرحله انجام شد: در مرحله اول برای تعیین علائق ج.ا.ایران در سوریه با استفاده از هم‌پوشانی ادبیات پژوهش، اسناد و مدارک و مصاحبه‌ها، به روش کیفی با ابزار تحلیل محتوی و تحلیل گفتمان ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه احصاء گردید.

در مرحله بعد با توجه به تمام شمار بودن جامعه‌ی آماری با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای اکسل^۱ و اس.پی.اس.اس^۲ با استفاده از روش‌های آماری توصیفی نظیر جداول و نمودارهای توزیع فراوانی، تحلیل انجام و از روش آماری آزمون خی دو برای بیان درصد اطمینان از معناداری پاسخ جامعه آماری و روش‌های رتبه‌بندی، نرمال‌سازی و وزن دهی به عوامل مؤثر بر انتخاب و تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه و همچنین برای تعیین نقش و میزان تأثیر (وزن) هر یک از عوامل و پیش‌بینی ماهیت جهت‌گیری راهبرد دفاعی در حوزه‌ی مذکور پس از تعیین عوامل اثرگذار بر راهبردهای دفاعی، از فن اس.دبلیو، او، تی^۳ (مانند، روش ماتریس‌های ارزیابی محیط داخلی و خارجی^۴، تعیین موقعیت و اقدام راهبردی^۵، تشکیل ماتریس‌های زوجی، تعیین راهبردها و اولویت‌بندی^۶ آن‌ها) دستگاه مختصات دکارتی و ضریب زاویه نیز استفاده شده است. روش تدوین راهبرد در این پژوهش ترکیبی از روش احمدوند و دیوید است.

یافته‌های پژوهش

عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه

عامل اول: جلوگیری از تغییر موازنه قوا به نفع کشورهایمانند ترکیه، عربستان و رژیم صهیونیستی

در عامل یکم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۸ نفر (۹۶٪) این عامل را در بعد دفاعی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی دانسته و ۴ درصد آن را از متوسط و پایین‌تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴٫۵۶ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۲۳٫۶۸۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگ‌تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان‌دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر

1. EXCEL

2. SPSS

3. SWOT

4. IFE (Internal Factor Evaluation Matrix) & EFE (External Factor Evaluation Matrix)

5. SPACE (Strategic Position and ACTION Evaluation.)

۶. اولویت‌بندی راهبردها به روش QSPM= Quantitive Strategic Planning Matrix انجام می‌گیرد.

اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی است.

عامل دوم: مهار تهدید در خارج از مرزهای ژئوپلیتیکی ایران

در عامل دوم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۷ نفر (۹۴٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی دانسته و ۶ درصد آن را متوسط و پایین تر ارزیابی نموده اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ ها ۴,۵۸ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۲۵,۴۸۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگ تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی است.

عامل سوم: حفظ و تقویت محور مقاومت و مقابله با توسعه نفوذ بازیگران منطقه ای و فرا منطقه ای

نظیر عربستان، ترکیه و آمریکا جهت گسترش عمق راهبردی در منطقه شامات

در عامل سوم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۷ نفر (۹۴٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی دانسته و ۶ درصد آن را از متوسط و پایین تر ارزیابی نموده اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ ها ۴,۷۸ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار خی دو مشاهده شده این عامل ۵۷,۸۸۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگ تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی است.

عامل چهارم: حفاظت از منافع دفاعی و حفظ متحدان ایران در عراق و لبنان از مسیر عراق، سوریه و لبنان

در عامل چهارم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۸ نفر (۹۶٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی دانسته و ۴ درصد آن را متوسط و پایین تر ارزیابی نموده اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ ها ۴,۶۴ بوده و بر اساس آزمون خی دو، مقدار

خی‌دو مشاهده شده این عامل ۳۱,۳۶۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگ‌تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده (۰/۰۰۰) و این مقدار نشان‌دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی است.

عامل پنجم: همکاری با حزب ا... لبنان به جهت در بن بست قرار نگرستن ژئوپلیتیکی و مقابله با

تهدیدات رژیم اشغالگر قدس

در عامل پنجم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۸ نفر (۹۶٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی دانسته و ۴ درصد آن را متوسط و پایین‌تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴,۷۸ بوده و بر اساس آزمون خی‌دو، مقدار خی‌دو مشاهده شده این عامل ۵۴,۰۴۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگ‌تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده (۰/۰۰۰) و این مقدار نشان‌دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی است.

عامل ششم: حضور در مدیترانه به عنوان مکمل حضور در باب‌المنذب و تنگه هرمز

در عامل ششم از تعداد ۵۰ نفر حجم جامعه مورد مطالعه، تعداد ۴۶ نفر (۹۲٪) این عامل را در بعد سیاسی در حد زیاد و خیلی زیاد جزء عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی دانسته و ۸ درصد آن را متوسط و پایین‌تر ارزیابی نموده‌اند. میانگین این عامل از مجموعه پاسخ‌ها ۴,۶۶ بوده و بر اساس آزمون خی‌دو، مقدار خی‌دو مشاهده شده این عامل ۳۷,۹۶۰ بوده است؛ که در سطح آلفای ۵٪ و سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار بزرگ‌تر از ۰/۰۰۵ به دست آمده و این مقدار نشان‌دهنده معنادار شدن گویه در عوامل مهم اثرگذار دفاعی بر اتخاذ راهبرد جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه در بعد دفاعی است.

تجزیه و تحلیل عوامل به دست آمده بر تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه

عوامل مؤثر بر تدوین راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک های تکفیری در سوریه

بنا بر یافته های پژوهش ۱۸۹ عامل مؤثر بر تدوین راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران شناسایی گردید، سپس با در نظر گرفتن تأثیر این عوامل بر راهبردهای دفاعی و تحت کنترل بودن یا نبودن آن ها نقش عوامل پیش بینی شد. برای تعیین راهبردهای دفاعی، ۴۷ عامل قوت، ۳۶ عامل ضعف، ۶۴ عامل فرصت و ۴۴ عامل تهدید شناسایی گردید. در جدول های (۲) و (۳) برخی از عوامل قوت، ضعف و فرصت و تهدید به نمونه آورده شده است.

جدول (۲): عوامل اصلی محیط داخلی IFE (قوت ها و ضعف ها)

ردیف	قوت ها (Strength)
S۱	ولایت فقیه به عنوان تکیه گاه وحدت آفرین و مرجعیت دینی
S۲	اعتماد میان مردم و نظام اسلامی
S۳	حضور و همراهی مردم مؤمن و معتقد به نظام جمهوری اسلامی ایران در صحنه
S۴	ثبات سیاسی کشور علی رغم توطئه ها و دسیسه ها
S۵	اجماع در خصوص مقابله با داعش میان دولت و مردم
S۶	جمعیت ۸۰ میلیون نفری و عمدتاً جوان کشور
S۷	تجربیات نهادسازی و نظام سازی جمهوری اسلامی ایران
S۸	سیاست متکی بر میانی اسلام در گفتمان جمهوری اسلامی،
S۹	حاکمیت جریان شیعه مکتب اهل بیت، تقریبی و مبتنی بر عقلانیت در ج.ا.ا.
S۱۰	مرکزیت و پرچم داری ایران در حوزه استکبارستیزی
ردیف	ضعف ها (Weakness)
W۱	غفلت از نفوذ دشمن در فضای سیاسی، فرهنگی - اجتماعی و رسانه ای کشور
W۲	عدم یکپارچگی سرزمینی محور مقاومت
W۳	فقدان رفتار و عملکرد مبتنی بر اسناد بالادستی حامی منافع ملی

سرگرم شدن به منازعات و مشاجرات سیاسی در داخل	W۴
ضعف در تبیین ویژگی‌های تشیع مکتب اهل بیت همسو با جمهوری اسلامی ایران در جهان اسلام	W۵
ضعف مدیریت افکار عمومی متناسب با مصالح و منافع نظام ج.ا.ایران در جهان اسلام و اطلاع‌رسانی‌های درست نسبت به تحولات منطقه	W۶
ضعف اثرگذاری اهل سنت ایرانی همسو با نظام در جهان اسلام	W۷
ضعف نهادهای متولی در برقراری ارتباط مناسب و مؤثر جریان‌ها و گروه‌های سلفی معتدل و تقریبی	W۸
ضعف برخی نهادهای داخلی در فهم راهبردی کلان کشور و فشار بر نیروی مدیریت‌کننده محور مقاومت	W۹
ضعف و ناهماهنگی در تصمیمات و سیاست خارجی و وجود سیاست‌های جزیره‌ای برای مقابله با جریان‌های تکفیری	W۱۰

جدول (۳): عوامل اصلی محیط خارجی EFE (فرصت‌ها و تهدیدها)

ردیف	فرصت‌ها (Opportunities)
0۱	شانزدهمین کشور بزرگ جهان و سومین کشور پهناور آسیای جنوب غربی
0۲	تعارض در اندیشه‌های سیاسی تکفیر در دگرسازی همه غیر سلفی‌ها
0۳	راهبرد وحدت اسلامی در اختیار سیاست خارجی ایران با جهان اسلام
0۴	نفوذ معنوی انقلاب اسلامی در بین جنبش‌های آزادی‌بخش و توان تأثیرگذاری بر آن‌ها
0۵	افزایش قدرت چانه‌زنی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای فرامنطقه‌ای غیرهمسو با حضور مستشاری در سوریه
0۶	نفوذ و عمق‌یابی‌گفتمان مقاومت اسلامی و ناامیدی دشمن از منفعل کردن انقلاب
0۷	امکان بهره‌مندی از ظرفیت سایر فرق و مذاهب مخالف با گروه‌های سلفی تکفیری

انجام اقدامات منجرکننده غیرانسانی توسط گروه هک های سلفی تکفیری و تنفر جهانی علیه آن	0۸
چالش راهبردهای غرب در منطقه و مبنای تحولات جدید اجتماعی-سیاسی در قالب ضدیت با استعمار باظهورانقلاب اسلامی	0۹
مقام و منزلت عقیدتی جمهوری اسلامی ایران در بین مسلمانان و حتی غیرمسلمانان	0۱۰
فرصت ها (Opportunities)	ردیف
نفوذ و ترویج تفکر حدیث‌گرای سلفی برساخته وهابی در اندیشه سیاسی اهل سنت	T۱
انبساط جغرافیایی و همخوانی نداشتن آن با توانمندی های داخلی	T۲
تسهیل نفوذ و دخالت بیگانگان و عامل تجزیه کشورهای اسلامی	T۳
تضعیف راهبرد وحدت اسلامی و گفتمان مقاومت و به حاشیه راندن مسئله فلسطین در بین دولت های کشورهای اسلامی و انحراف در بیداری جهان اسلام	T۴
مخدوش شدن تصویر و وجهه بین المللی جمهوری اسلامی ایران و محور مقاومت	T۵
واگرایی اهل سنت از نظام جمهوری اسلامی ایران	T۶
رقابت روسیه با جمهوری اسلامی ایران در ایجاد جایگاه تعیین قدرت در سوریه	T۷
همسویی منافع موردی روسیه با ترکیه و آمریکا در شرق فرات یا شمال سوریه	T۸
تضعیف پرونده مقاومت به علت اختلافات فلسطینی ها و سوری ها	T۹
گسترش نفوذ رژیم اشغالگر قدس، آمریکا و ناتو در غرب آسیا	T۱۰

تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

تعیین موقعیت وضعیت فعلی

جهت تعیین موقعیت راهبردی بر روی محور مختصات باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی نمره موزون ضعف ها را از نمره موزون قوت ها کسر نمود. برآیند جدول IFE: ۲,۸

همچنین از جداول ارزیابی عوامل خارجی نمره موزون تهدیدات را از نمره موزون فرصت ها کم شده است. برآیند جدول EFE: ۲,۸

تعیین موقعیت وضعیت مطلوب

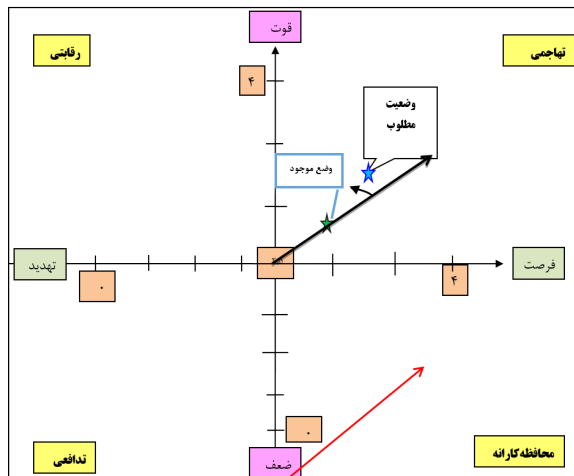
مثل حالت قبل جهت تعیین موقعیت راهبردی وضعیت مطلوب بر روی محور مختصات دکارتی، باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی نمره نهایی را از حاصل جمع نمره موزون ضعف‌ها و نمره موزون قوت‌ها به دست آورد.

برآیند جدول IFE: ۳٫۲

همچنین از جداول ارزیابی عوامل خارجی نمره موزون تهدیدات از نمره موزون فرصت‌ها کم شده است.

برآیند جدول EFE: ۳٫۳

همانند مرحله قبل در محور مختصات، روی محور عمودی که در ریاضیات به آن محور Y گفته می‌شود، عوامل محیطی داخلی یعنی ضعف‌ها و قوت‌ها و روی محور افقی که در ریاضیات به آن محور X گفته می‌شود، عوامل محیطی خارجی یعنی فرصت‌ها و تهدیدات قرار می‌گیرند. پس از تعیین نتیجه نمرات نرمالیزه عوامل داخلی و خارجی و مشخص شدن امتیاز موزون نهایی آن‌ها در ماتریس‌ها به منظور تعیین موقعیت (وضعیت و جایگاه مطلوب) و برای تدوین و فرموله کردن راهبردهای دفاعی ج.ا.ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه، امتیازات فوق‌رویی محورهای مختصات دکارتی برابر شکل زیر مشخص نموده و نقطه حاصل از تقاطع این دو عدد را به دست می‌آوریم. مطابق شکل (۱) این نقطه وضعیت و موقعیت مطلوب ما را در این حوزه نشان می‌دهد. این ناحیه که نقطه در آن قرار گرفته، تعیین‌کننده رویکرد مطلوب است که محقق موقعیت مطلوب را B نامیده است.



شکل ۱: نمودار تعیین موقعیت وضعیت مطلوب

تشکیل ماتریس های زوجی

درنهایت با عنایت به چهار دسته استراتژی احصا شده در ماتریس سوات (شامل راهبردهای WT،WO،ST،SO) و با توجه به منطقه قرار گرفتن در ماتریس داخلی و خارجی، آن دسته از گزاره ها را جهت ارزیابی و انتخاب در ماتریس استراتژیک کمی برمی گزینیم که مربوط به منطقه تعیین شده در ماتریس داخلی و خارجی باشند. در جدول (۳) و شکل (۲) به تبیین این مهم می پردازیم. بدیهی است که در انتها از تجمیع گزاره ها برای مبنای عناصر تدوین راهبرد (اهداف، وسیله و روش) راهبردها تدوین خواهد شد.

جدول (۳) موقعیت راهبردهای WT،ST، WO، SO

نقاط ضعف W	نقاط قوت S	ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE)
نقاط ضعف را فهرست کنید.	نقاط قوت را فهرست کنید.	ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE)
راهبردهای WO	راهبردهای SO	فرصت ها - O
با بهره جستن از فرصت ها نقاط ضعف را از بین ببرید.	با بهره جستن از قوت ها درصد بهره برداری از فرصت ها برآیید.	فرصت ها را فهرست کنید.
راهبردهای WT	راهبردهای ST	تهدیدات - T
نقاط ضعف را کاهش دهید و از تهدیدات پرهیز کنید.	برای احتراز از تهدیدات از نقاط قوت استفاده کنید.	تهدیدات را فهرست کنید.

SWOT	<p>۱. افزایش تعلقات سیاسی با استفاده از مزیت‌های جغرافیایی جهت ایجاد ثبات منطقه‌ای و کاهش نفوذ غرب در منطقه</p> <p>۲. بهره‌گیری از مزیت ژئوپلیتیکی مانند مالکیت بر جزایر بزرگ و کوچک و تسلط بر نقاط راهبردی و دسترسی به آب‌های آزاد جهت ایجاد شبکه دریایی و دستیابی به خطوط مواصلاتی مدیترانه</p> <p>۳. استفاده از نفوذ ژئوپلیتیکی ج.ا.ایران در محور مقاومت و حفظ و ارتقاء آمادگی آنان علیه گروه‌های افراطی و تندرو تحت حمایت غرب</p> <p>۴. انسجام هم‌پیمانان قوی در منطقه با استفاده از اشتراکات مذهبی و سیاسی برای مبارزه با تروریسم بین‌المللی و کاهش هزینه‌های نظامی</p> <p>۵. تقویت همدلی و هماهنگی نیروهای مسلح با استفاده از تجارب درخشان هشت سال دفاع مقدس در حوزه محور مقاومت</p> <p>۶. ارتقاء توان بازآزادنگی نظام و قدرت تهدیدآفرینی برای رژیم صهیونیستی با استفاده از ظرفیت حزب الله</p> <p>۷. بهره‌گیری از هم‌راهی و پشتیبانی نیروهای مردمی مستعد و ایجاد هم‌افزایی در آنان جهت پیاده‌سازی طرح‌های نظامی</p> <p>۸. اتکاء به ظرفیت‌های بازتنگی موثر ج.ا.ایران در شرق مدیترانه در مقابل آمریکا و رژیم صهیونیستی با ارتباط با بازیگران و طرفداران قلمرو مقاومت</p> <p>۹. استفاده از اتصال جغرافیایی محور مقاومت و ظرفیت سوریه به منظور امداددهی قدرت دفاعی در غلبه بر تهدیدات و سرکوب آن‌ها در خارج از مرزهای کشور</p> <p>۱۰. بهره‌مندی از وجود رهبری مقتدر و مقام معظم ولایت جهت تقویت ارمان‌های محور مقاومت</p> <p>۱۱. بهره‌مندی از توان تسلیحات راهبردی و بازدارنده موشکی با سنجش میدانی برد و دقت تولیدات دفاعی داخلی</p> <p>۱۲. استفاده از نفوذ ژئوپلیتیکی جهت ارتقاء توان مشارکت ج.ا.ایران در حل منازعات و بحران‌های منطقه‌ای و جهان اسلام</p> <p>۱۳. افزایش تجارت منطقه‌ای با توجه به وضعیت اقتصادی سوریه و وجود فرصت‌های مناسب برای سرمایه‌گذاری در این کشور</p> <p>۱۴. بهره‌گیری از اتصال جغرافیایی کشورهای محور مقاومت برای توسعه حمل و نقل ریلی و جاده‌ای و دستیابی به خطوط مواصلاتی مدیترانه</p>	<p>۱. استفاده از ظرفیت دیپلماسی دفاعی فعال جهت مقابله با فشار رسانه‌ای غربی-عربی-عبری علیه ج.ا.ایران</p> <p>۲. افزایش نفوذ ایران در کشورهای منطقه با استفاده از اشتراکات و اعتقادات دینی جهت کاهش همکاری‌های روسیه با کشورهای تهدیدکننده ایران</p> <p>۳. افزایش ثبات سیاسی در منطقه با کمک مستشاری ج.ا.ایران جهت جلوگیری از هم‌سویی منافع ائتلاف غربی به سرکردگی آمریکا</p> <p>۴. ارتقاء سطح همکاری‌های نظامی، اطلاعاتی و سیاسی کشورهای محور مقاومت به منظور کاهش رقابت روسیه و شکل‌گیری ائتلاف‌های مختلف در سوریه</p> <p>۵. قدرت بازیگرایی ماهرانه ج.ا.ایران در مقابل آمریکا، ترکیه و رژیم صهیونیستی به منظور جلوگیری از بروز درگیری با کشورهای مذکور در سوریه</p> <p>۶. هم‌افزایی و تقویت تفکر جهادی در نیروهای مسلح و محور مقاومت با تعریف اهداف و مأموریت‌های</p> <p>۷. مشترک جهت مقابله با چالش‌های امنیتی ناشی از حضور کشورها، گروه‌های تروریستی-تکفیری در سوریه</p> <p>۸. بهره‌برداری از ظرفیت ژئوپلیتیکی و اتصال جغرافیایی کشورهای محور مقاومت و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای به منظور کاهش نفوذ روسیه بر حوزه مدیترانه</p> <p>۹. تشکیل ائتلاف با هم‌پیمانان قوی منطقه‌ای در مقابل تهدیدات نوظهور به منظور کاهش هزینه‌های مادی و معنوی و افزایش قدرت نظامی</p>
WO	<p>۱. تقویت ارتباطات کشورهای محورهای مقاومت جهت ایجاد شبکه‌های حمل و نقل جاده‌ای و ریلی و کاهش اثرات ناپیوستگی سرزمینی میان ایران و سوریه</p> <p>۲. افزایش و تقویت همکاری‌های اقتصادی با سوریه در زمینه کار و صادرات و مشارکت در بازسازی این کشور</p> <p>۳. کاهش اثرات تحریم‌های خارجی و تقویت اقتصاد کشور</p> <p>۴. افزایش و تقویت نقش حزب الله لبنان و دفاع وطنی سوریه در مهار رژیم صهیونیستی و گروه‌های تروریستی-تکفیری به منظور کاهش آسیب‌پذیری پایگاه‌های نظامی ایران در سوریه</p> <p>۵. افزایش میزان نفوذ سیاسی و نظامی با استفاده از توان هم‌پیمانان منطقه‌ای علی‌الخصوص روسیه به منظور کاهش هزینه‌های دفاعی ناشی از حضور غرب در سوریه</p> <p>۶. افزایش و ارتقاء روابط دیپلماسی با کشور سوریه با ایجاد درک مشترک سیاسی، فرهنگی و عاطفی و ایجاد توانمندی‌های تجاری و ترانزیتی و تداوم حضور در آن کشور</p> <p>۷. افزایش تأثیر در ساختار ارتش روسیه و تشکیل ارتش مردمی (دفاع وطنی) به منظور همکاری مردم سوریه در محور مقاومت در مقابل تهدیدات نیروهای تروریستی-تکفیری</p>	<p>(WT)</p> <p>۱. تلاش برای حضور موثر و تثبیت جایگاه قدرت در سوریه با استفاده از موقعیت ژئوپلیتیکی و پیوستگی جغرافیایی کشورهای محور مقاومت به منظور کنترل رفتار روسیه در همسویی با ترکیه و آمریکا در شمال و شرق سوریه</p> <p>۲. ارائه دیپلماسی فعال دفاعی امنیتی با کشورهای همسایه و هم‌پیمانان منطقه‌ای به منظور جلوگیری از ایران‌هراسی در افکار عمومی</p> <p>۳. بهره‌گیری از ظرفیت حزب الله لبنان جهت پشتیبانی از دولت سوریه در راستای اهداف و برنامه‌های ج.ا.ایران و جلوگیری از آسیب‌پذیری منافع ایران در آن کشور</p> <p>۴. گسترش روابط تجاری با سوریه با استفاده از ظرفیت‌های موجود در کشور و بسط و ارتقاء همکاری‌های اقتصادی</p> <p>۵. استفاده از کلیه مولفه‌های قدرت در ج.ا.ایران برای همسو نمودن همه نهاد‌های داخلی و افکار عمومی در فهم استراتژی کلان کشور در سوریه</p> <p>۶. استفاده از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های کشور در ابعاد مختلف دیپلماسی سیاسی و دفاعی و امنیتی و جلوگیری از درگیری احتمالی با ائتلاف‌های غیر همسودر سوریه</p> <p>۷. بهره‌گیری از ظرفیت وجودی مقام عظمای ولایت و رهبری در جهت شفاف‌سازی و تنویر افکار کشورهای محور مقاومت و معرفی جریان‌های تکفیری-عربی-غربی تحت نفوذ غرب به منظور مقابله با تهدیدات موجود در کشور سوریه</p>

شکل ۲: ماتریس ارزیابی، تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

برشماری راهبردهای بخشی

پس از مقایسه دوه دو عوامل مربوط به متغیرهای داخلی و خارجی بر اساس گروه بندی در قالب نواحی تهاجمی، محافظه کارانه، رقابتی و تدافعی در ماتریس زوجی، با استفاده متخصصین در حوزه راهبردهای دفاعی به احصاء راهبردهای بخشی پرداخته شد.

راهبردهای بخشی مربوط به ناحیه تهاجمی

هدف از اجرای راهبردهای این ناحیه حداکثر استفاده از فرصت های محیطی با اتکا به نقاط قوت داخلی است. هر کشوری علاقه مند است که همیشه در این موقعیت قرار داشته باشد تا بتواند با بهره گیری از نقاط قوت داخلی، از فرصت ها و رویدادهای خارجی حداکثر استفاده را بنماید (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۲).

این دسته از راهبردها، بهترین حالت را دارند. در این حالت کشور با چند فرصت محیطی مناسب روبروست و قوت های زیادی که سبب می شود، بتواند از فرصت ها به بهترین شکل استفاده نماید. جدول (۴) تعداد سیزده راهبرد بخشی در کشور سوریه در ناحیه تهاجمی و عوامل قوت و فرصتی را که راهبردهای مزبور از آن ها احصاء شده است را گزارش می دهد.

جدول (۴): جدول ترکیب نقاط قوت ها و فرصت ها (SO)

SO	راهبردهای SO	مهم ترین عوامل مؤثر
SO۱	تقریب مذاهب اسلامی بانفوذ معنوی و وجود روشنفکران مسلمان با تأکید بر بهره مندی از ظرفیت سایر فرق و مذاهب اسلامی با سیاست متکی بر میانی اسلام در گفتمان جمهوری اسلامی ایران	S۲-S۷-S۱ W۱۳-W۱۴-W۹-W۱-W۲-W۷- O۵-O۳-O۴-W۱۱-O۲-O۶
SO۲	تقویت وحدت اسلامی، با محوریت ولایت فقیه و مراجع دینی و تأثیرگذاری از طریق گفتمان انقلاب اسلامی و محور مقاومت و ناامیدی دشمن با بهره مندی از اعتماد میان مردم و نظام اسلامی	S۲-S۷-S۱ W۱۳-W۱۴-W۹-W۱-W۲-W۷- O۵-O۳-O۴-O۲-O۶

<p>S۱۲ S۱۰-S۱۱-S۸-S۹-S۶-S۴-S۵ -W۷-W۵-W۱-W۲-W۳- W۱۴-W۸-W۹-W۱۳- -O۱۲-O۱۰-O۱۷-O۱۶-O۱۵-O۱۴- O۱۳-O۱۱-O۷-O۹</p>	<p>انسجام، سازگاری و انطباق بین سیاست‌ها و منابع مادی و معنوی کشور برای جلوگیری از خدشه به حاکمیت جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان تنها حکومت شیعی و دفع تهدیدها آن از طریق مقام و منزلت عقیدتی جمهوری اسلامی ایران،</p>	<p>So۳</p>
<p>S۱۲ S۱۰-S۱۱-S۸-S۹-S۶-S۴-S۵ -W۷-W۵-W۱-W۲-W۳- -O۱۶-O۱۵-O۱۴ W۸-W۹-W۱۳- O۱۳-O۱۱-O۷-O۹-O۱۲-O۱۰-O۱۷ W۱۴-T۴ و</p>	<p>اتحاد سازی و اجماع در خصوص مقابله با داعش با بهره‌مندی از تنفر جهانی علیه آن از طریق، قدرت منطقه‌ای، تقویت دیپلماسی و بهره‌مندی از مخالفت بعضی از گروه‌های اهل سنت با داعش</p>	<p>SO۴</p>
<p>-S۵-S۲۷-S۲۳-S۱۱-S۱۸-S۹-S۱۰ W۱-W۲-W۷-T۲-S۲۴-S۶ T۴ و O۲۹-O۳۰-O۲۷-O۳۱-O۱۸-O۱۹</p>	<p>ارائه‌ی الگوی حکومت مردم‌سالاری دینی در منطقه و جهان اسلام برای تأثیرپذیری جنبش‌های اسلامی از طریق اعتماد به نفس و خودباوری فرهنگی و اجتماعی مسلمانان در پرتوانقلاب اسلامی</p>	<p>SO۵</p>
<p>S۱۰-S۱۱-S۸-S۹-S۶-S۱۲-S۴-S۵ -W۷-W۵-W۱-W۲-W۳- O۱۳-O۱۱-O۷ W۸-W۹-W۱۳- W۱۴-T۴ -O۱۰-O۱۷-O۱۶-O۱۵-O۱۴- -O۹-O۱۲</p>	<p>گسترش همکاری و وحدت با سایر جریان‌ها و قومیت‌ها با توجه به توسعه و ترویج روند رو به گسترش انتقادات و مخالفت‌های برخی دولت‌های منطقه نسبت به سیاست‌های فرقه‌ای و تجزیه و تفرقه‌افکن آمریکا از طریق افول جایگاه آمریکا در جهان و افزایش خودآگاهی ملت‌های مسلمان در منطقه غرب آسیا</p>	<p>SO۶</p>
<p>-S۲۷-S۲۳-S۱۱-S۱۸-S۹-S۱۰ -T۴ و T۲-S۲۴-S۶-S۵ -O۳۱-O۱۸-O۱۹-W۱-W۲-W۷- -O۲۹-O۳۰-O۲۷</p>	<p>تقویت قدرت و نفوذ و برجسته شدن موقعیت جمهوری اسلامی ایران به‌وسیله موقعیت ژئواکونومیک و ژئوپلیتیک و قدرت معنوی در میان مسلمانان جهان و وجود وجهه انقلابی و ضد استکباری و ضد صهیونیستی آن در جهان اسلام و شعله‌ور شدن نهضت بیداری اسلامی با الهام و هویت از انقلاب اسلامی</p>	<p>SO۷</p>
<p>-S۲۷-S۲۳-S۱۱-S۱۸-S۹-S۱۰ -O۱۸-O۱۹-O۳۰-S۲۴-S۶-S۵ W۲-W۷-O۲۹-O۲۷-O۳۱ T۲-T۴-W۱-</p>	<p>ارائه‌ی الگو حکومت مردم‌سالاری دینی با ثبات سیاسی و امنیتی مستقل با اتکا به خودکفایی امنیتی و دفاعی داخلی و عدم وابستگی به دیگران با استفاده از تجربیات ارزنده در همه حوزه‌ها و نیروی جوان مستعد</p>	<p>So۸</p>

<p>S۶ - S۹ - S۱۳ - S۱۴ - S۱۲ - S۲۳ - S۱۵ - W۱ - W۲ - W۴ - W۵ - W۱۳ - O۸ - O۱۴ - O۲۷ - O۱۱ - T۱ - T۴ - T۱۱ - T۸ و T۱۲</p>	<p>گسترش همکاری با برخی کشورها با تأکید بر تقویت دیپلماسی و ایجاد و تقویت فرصت های جدید ژئوپلیتیکی و عقیدتی در حوزه ی پیرامونی، تحول ژئوپلیتیک شیعه و کانونی شدن نقش جمهوری اسلامی ایران در تحولات سیاسی و امنیتی منطقه</p>	<p>So۹</p>
<p>S۱۰ - S۹ - S۱۸ - S۱۱ - S۲۳ - S۲۷ - S۵ - S۶ - S۲۴ - S۱۳ - S۱۴ - S۱۵ - W۱ - W۲ - W۴ - W۵ - W۱۳ - O۸ - O۱۴ - O۲۷ - O۱۱ - O۳۱ - O۲۹ - O۳۰ - T۱ - T۸ - T۱۲</p>	<p>تشکیل قطب های پژوهشی، تخصصی علمی و فنی برای شتاب در پیشرفت های علمی به وسیله رشد و توسعه سیاسی و اقتصادی درون زا و استفاده از ظرفیت بالای اقتصادی و منابع عظیم انرژی و جغرافیای وسیع متمایز و نیروی انسانی مستعد و دسترسی به آب های آزاد و... برای مقابله با تحریم ها و تهدیدها</p>	<p>So۱۰</p>
<p>S۹ - S۶ - S۵ - S۴ - S۲۱ - S۲۲ - S۱۹ - S۲۰ - S۱۸ - W۱۳ - W۱۴ - O۴۱ - O۳۳ - O۳۰ - O۲۹ - O۸</p>	<p>حفظ و تقویت انسجام عقیدتی، عمق و گستردگی حوزه نفوذ فرهنگی و قدرت معنوی جمهوری اسلامی ایران در میان مسلمانان جهان باوجود وجهه انقلابی و ضد استکباری و ضد صهیونیستی آن از طریق اعتقاد به اسلام به عنوان ریشه قدرت مسلمانان و حق طلبی و عدالت خواهی و یکتاپرستی با برخورداری از روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم منتج از فرهنگ عاشورایی</p>	<p>So۱۱</p>
<p>S۶ - S۹ - S۱۳ - S۱۴ - S۱۲ - S۲۳ - S۱۵ - W۱ - W۲ - W۴ - W۵ - W۱۳ - W۱۱ - T۱۱ - T۸ و T۱۲ - O۸ - O۱۴ - O۲۷ - O۱۱ - T۱ -</p>	<p>تقویت قدرت منطقه ای برای مقابله با انواع تهدیدها از طریق اعتماد به نفس خودباوری و خوداتکایی و بهره برداری از فضای سایبری و مجازی و در سایه امنیت با بهره مندی از نیروهای نظامی و امنیتی مقتدر، کارآمد و باایمان</p>	<p>So۱۲</p>
<p>S۹ - S۶ - S۵ - S۴ - S۲۱ - S۲۲ - S۱۹ - S۲۰ - S۱۸ - W۱۳ - W۱۴ - O۴۱ - O۳۳ - O۳۰ - O۲۹ - O۸</p>	<p>تقویت «اسلام محوری» و حق طلبی و عدالت خواهی و یکتاپرستی با برخورداری از روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم و مبارزه با استعمار و استکبار با برخورداری از فرهنگ علوی و عاشورایی و با محکوم نمودن جریان های افراطی و فرقه گرای شیعه و سنی توسط بزرگان و علمای کشور باوجود اشتراکات فقهی، کلامی و عرفانی بین تشییع با برخی مذاهب اسلامی</p>	<p>So۱۳</p>

راهبردهای بخشی ناحیه محافظه‌کارانه

راهبردهای ناحیه محافظه‌کارانه می‌کوشد تا با استفاده از نقاط قوت داخلی خود، برای جلوگیری از تأثیر منفی تهدیدات خارجی، سازوکارهایی را در پیش بگیرد و یا تهدیدات را از بین ببرد (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۲). در این حالت کشور دارای قوت‌های کلیدی می‌باشد ولی با محیط نامطلوب روبروست. در چنین وضعیتی از قوت‌ها برای از بین بردن و یا کاهش اثرات تهدیدهای موجود استفاده می‌شود. جدول (۵) تعداد هفت راهبرد بخشی برای کشور سوریه در ناحیه ST و عوامل قوت و تهدیدی را که راهبردهای مذکور از آن‌ها احصاء شده است را گزارش می‌دهد.

جدول (۵): جدول ترکیب نقاط قوت و تهدیدات (ST)

مهم‌ترین عوامل مؤثر	راهبردهای ST	ST
S11-S19-S17-SY-S8-S22-S9 W11-W13-W14 T8-T11-T21	گفتمان سازی و فرهنگ‌سازی برای حکومت اسلامی مکتب اهل بیت به‌وسیله تقویت جنبش نرم‌افزاری، تولید بومی علم، ایجاد فضای بازتولید علم و فکر و ترویج در سطح جامعه و جهان از طریق کانون‌ها و کرسی‌های نوآوری و نظریه‌پردازی، مناظرات علمی و فراهم کردن امکانات و مشارکت همگانی با توجه ظرفیت‌های درونی	ST1
S2-SY-S1 W13-W14-W9-W1-W2-WY- W11- O5-O3-O4-O2-O6	تقویت شأن و جایگاه ولایت‌فقیه به‌عنوان تکیه‌گاه وحدت‌آفرین میان مردم و دولت و عامل تقویت وحدت اسلامی برای اجماع در مقابله با تهدیدها و تأمین امنیت پایدار و ثبات سیاسی به‌وسیله نفوذ و قدرت معنوی و تجربیات نظام جمهوری اسلامی ایران با بهره‌مندی از ظرفیت‌های درونی کشور و پشتوانه عمیق اعتقادی و فرهنگی	ST2
-S11-S19-S17-SY-S8-S22-S9 T8-T11-T21	استکبارستیزی و اسلام محوری در سیاست خارجی و تلاش و توجه به دین اسلام به‌عنوان ریشه قدرت مسلمانان به‌وسیله پیشرفت‌ها و الگوهای جمهوری اسلامی ایران با سیاست متکی بر مبانی اسلام	ST3
-S11-S19-S17-SY-S8-S22-S9 T8-T11-T21	تقویت و پشتیبانی مادی و معنوی از حاکمیت جریان شیعه مکتب اهل بیت، برای مقابله گسترده با جنگ روانی دشمن علیه نظام و معرفی به سایر کشورهای اسلامی در مقابل الگوهای لیبرال-دموکراسی غربی با محکوم نمودن جریان‌های افراطی و فرقه‌گرا	ST4

S20-S21-S10-S13-S14	ارتقا خودباوری و عزت ملی و رشد و توسعه اقتصادی با استفاده از موقعیت و منابع عظیم انرژی و جغرافیای وسیع و انسجام عقیدتی، با اعتقاد به یکتاپرستی و توحید با اعتماد به نفس ملی و برخورداری از روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر ظلم منتج از فرهنگ غنی تشیع	ST5
S24-S2-S25-S23-S26	تأمین امنیت و ثبات با توان اطلاعاتی و بهره‌مندی از نیروهای نظامی و امنیتی مقتدر، کارآمد و باایمان و ساختار منسجم و با الهام از دین مبین اسلام به‌عنوان قدرت نرم و تجربه‌های جنگ تحمیلی و انقلاب در پرتو خودکفایی و اتکا به تسلیحات داخلی و عدم وابستگی نظامی	ST6
S24-S2-S25-S23-S26	مردمی سازی و غیردولتی نمودن نهادهای صنعتی و اقتصادی با رویکرد گسترش رقابت در تولید و رعایت استانداردهای برتر جهانی با فراهم آوردن زمینه مشارکت افراد متعهد و متخصص برای مقابله با بیکاری و فقر و گسترش ناامنی.	STV

راهبردهای بخشی ناحیه رقابتی

هدف از راهبردهای این ناحیه استفاده از فرصت‌ها برای رفع و جبران نقاط ضعف است (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۲). در این حالت کشور تلاش می‌کند با بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در محیط بیرونی، نقاط ضعف درونی خود را برطرف نماید. جدول (۶) تعداد پنج راهبرد بخشی برای کشور سوریه در ناحیه WO و عوامل ضعف و فرصتی را که راهبردهای مذکور از آن‌ها به‌دست آمده است را گزارش می‌دهد.

جدول (۶): جدول ترکیب نقاط ضعف‌ها و فرصت‌ها (WO)

مهم‌ترین عوامل مؤثر	راهبردهای WO	WO
-O5-O6-O4 W5-W4-W3-W2-W1	تقویت وحدت و انسجام حول منافع ملی و تبیین ویژگی‌های تشیع مکتب اهل بیت در جهان اسلام برای مقابله با جریان‌های تکفیری با مدیریت افکار عمومی	WO1
-O5-O6-O4 W5-W4-W3-W2-W1	حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش حامی انقلاب اسلامی و بهره‌مندی از ظرفیت سایر فرق و مذاهب و تأثیرگذاری از طریق گفتمان و نفوذ انقلاب اسلامی برای ناامیدی و مقابله بانفوذ دشمن	WO2

<p>013-012-010-015-014-011 W16-</p>	<p>تقویت دیپلماسی و جلوگیری از انزوای سیاسی و گسترش همکاری با کشورها و وحدت باجنبش‌های همسو با انقلاب برای مبارزه با استفاده از قدرت منطقه‌ای و افول جایگاه آمریکا و افزایش خودآگاهی ملت‌ها و استفاده از ظرفیت اهل سنت مخالف جریان تکفیری داعش از طریق طرح درست مبانی اعتقادی اسلام و نظام جمهوری اسلامی</p>	<p>WO3</p>
<p>-024-023-022-017-016 W8-W7-W6</p>	<p>اختلاف و شکاف در بین سلفی‌های تکفیری برای جلوگیری از اثرگذاری در اهل سنت ایرانی با برقراری ارتباط مناسب و مؤثر با جریان‌ها و گروه‌های سلفی معتدل و تقریبی و هماهنگی در اتخاذ سیاست‌های داخلی و خارجی</p>	<p>WO4</p>
<p>-024-023-022-017-016 W8-W7-W6</p>	<p>تقویت حضور مستشاری ایران در کشورهای اسلامی به دلیل سیاست‌های تجزیه و تفرقه‌افکن آمریکا و حمایت از مردم مسلمان و افزایش توان محبین اهل بیت به خاطر تعلق خاطر به ایران از طریق بهره‌گیری از ذهنیت‌های منفی و نفرت عمومی مسلمانان و جهان اسلام نسبت اقدامات تروریستی جریان‌های تکفیری</p>	<p>WO5</p>
<p>-020-038-019 W12-W14-W9-W10-W11</p>	<p>تقویت روحیه انقلابی و جهادی و بهبود توان و موقعیت کشور در تمام حوزه‌ها باهدف افزایش قدرت ملی و رهایی از اقتصاد تک‌محصولی و وابسته برای بهره‌مندی از بازار خوب و ظرفیت بالای حوزه پیرامونی برای مقابله با بیکاری، تورم و گرانی از طریق توجه به فرهنگ کار و تلاش و تولید داخلی و توزیع مناسب و توسعه متوازن و توجه به آمایش سرزمینی</p>	<p>WO6</p>

راهبردهای بخشی ناحیه تدافعی

هدف راهبردهای تدافعی به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از تهدیدات و نقاط ضعف می‌باشد. کشوری که بیشترین عواملش در این خانه متمرکز باشد، وضعیت مناسبی نداشته و در موضع مخاطره‌آمیزی قرار خواهد گرفت. کشورها سعی می‌کنند از چنین وضعیتی پرهیز نمایند (دیوید، ۱۳۸۶: ۱۹۳). این حالت بدترین وضعیت است که در آن کشور دارای ضعف‌هایی بوده و با تهدیدهای محیطی نیز روبروست و در موضعی مخاطره‌آمیز قرار دارد. در این حالت کشور تلاش می‌کند نقاط ضعف درونی خود را کاهش داده و یا برطرف نماید و از تهدیدهای ناشی از محیط بیرونی پرهیز نماید. جدول (۷) تعداد پنج راهبرد بخشی برای کشور در ناحیه WT و عوامل ضعف و تهدیدی را که راهبردهای مذکور از آن‌ها احصاء شده است را گزارش می‌دهد.

جدول (۷): راهبردهای بخشی تدافعی (WT)

مهم ترین عوامل مؤثر	راهبردهای WT	WT
T۶-T۷-T۱۹-T۲۴-T۲-T۲۶- W۲۱-W۹-W۳-W۵-W۱-W۲- W۱۱- O۶-O۲-O۴-O۳-O۵	تلاش برای قطع حمایت‌ها و پشتیبانی‌های مادی و معنوی از جریان‌های تکفیری و ایجاد مانع در جذب و آموزش نوجوانان و جوانان اهل سنت و جلوگیری از یارگیری و سازمان‌دهی و دخالت بیگانگان با رصد اطلاعاتی و بهره‌گیری از فن‌های عملیات روانی	WT۱
T۶-T۷-T۱۹-T۲۴-T۲-T۲۶- W۲۱-W۹-W۳-W۵-W۱-W۲- W۱۱- O۶-O۲-O۴-O۳-O۵	سازمان‌دهی و هماهنگی برای مقابله با تهدیدها و تأمین امنیت پایدار و انسجام در کشور با مدیریت افکار عمومی و برطرف کردن مشکلات اقتصادی و جلوگیری از نفوذ دشمن با توجه به منافع ملی و پرهیز از سرگرم شدن به منازعات و مشاجرات سیاسی در داخل	WT۲
T۳-T۴-T۴-W۵- O۲-O۴-O۶-O۱۱	ترویج و پیگیری وحدت اسلامی و گفت‌وگو و مقاومت و هدایت بیداری اسلامی و ممانعت از مخدوش شدن وجهه جمهوری اسلامی ایران و تضعیف محور مقاومت با تبیین ویژگی‌های تشیع و استفاده از مدیریت افکار عمومی و اعزاز روحانیت همسو با نظام و آشنا به معارف عمیق اسلام مکتب اهل بیت به سایر نقاط جهان متناسب با مصالح و منافع نظام جمهوری اسلامی ایران	WT۳
T۱۳-T۱۱-T۹-T۱۰-W۱۳	هم‌افزایی برای «اسلام محوری» به عنوان عامل هویت‌ساز و مقابله با تضعیف شیعه با بهره‌گیری از انگیزه‌های مذهبی مسلمانان و اتکا به تفکر جهانی اسلام با جلوگیری از اهانت به مقدسات شیعه و سنی	WT۴
T۱۴-W۱۶-W۱۵-W۱۷-T۵	ترویج و تقویت روحیه انقلابی‌گری و جهت‌گیری درست طرح مبانی اعتقادی اسلام و نظام اسلامی و جلوگیری از رواج اسراف، تجمل‌گرایی و حفظ بیت‌المال و سرمایه‌های ملی با آموزش و نهادینه کردن معارف عمیق اسلام مکتب اهل بیت و همگرایی با اهل سنت	WT۵

راهبردهای اصلی

پس از احصاء ۱۹ راهبرد بخشی برای کشور سوریه، این راهبردها طی جلسات خبرگی مورد بررسی و واکاوی دقیق قرار گرفته تا با ترکیب، تقلیل یا پیشنهاد و ارائه راهبردهای جدید، راهبردهای اصلی تدوین گردند. با اعمال نظر و پیشنهادهای مطرح شده در جلسه خبرگی در نهایت تعداد پنج راهبرد اصلی دفاعی بر اساس ۲۵۱ عامل منتخب پژوهش (۴۷ عامل قوت، ۳۶ عامل ضعف، ۶۴ عامل فرصت و ۴۴ عامل تهدید) با تکیه بر تعداد ۱۹ راهبرد بخشی ارائه شده، احصاء گردیدند. همچنین به منظور افزایش درک مفهومی راهبردهای احصاء شده، مطابق جدول (۸) برای هر راهبرد عنوانی به اختصار انتخاب گردید.

جدول (۸): راهبردهای اصلی دفاعی احصاء شده

ردیف	عنوان کلی	راهبردهای اصلی	نوع راهبرد
۱	تقویت محور مقاومت	تقویت جبهه مقاومت از طریق ایجاد ساختارهای مشترک همکاری‌های همه‌جانبه و ارتقای عوامل همگرایی منطقه‌ای به منظور جلوگیری از حمایت‌های نظامی از گروه‌های تروریستی-تکفیری و مهارت‌تهدیدات مشترک یا اختصاصی دو کشور در خارج از مرزهای جغرافیایی کشورهای مذکور.	راهبرد دفاعی
۲	تقویت سوریه به عنوان خط مقدم محور مقاومت	تقویت سوریه به عنوان خط مقدم جبهه مقاومت با استفاده از نفوذ مستشاری جمهوری اسلامی ایران از طریق بازطراحی ارتش و سازماندهی و شبکه‌سازی دفاع وطنی سوریه و تقویت حضور حزب‌الله... لبنان در این کشور به منظور نفوذ به جهان عرب در راستای دستیابی به منافع ملی، مقابله ائتلاف عبری-عربی-غربی و کاهش نفوذ آمریکا و ترکیه در سوریه.	راهبرد دفاعی
۳	گسترش نفوذ عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران در منطقه شامات	گسترش نفوذ عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران در منطقه شامات با استفاده از موقعیت جغرافیایی سوریه در هم‌مرزی و اتصال جغرافیایی و یکپارچگی سرزمینی با کشورهای جبهه مقاومت به منظور همگرایی و ارتقاء همکاری‌های راهبردی دفاعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اجتماعی سوریه با جمهوری اسلامی ایران و مقاومت اسلامی و مقابله با توسعه نفوذ بازیگران منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای.	راهبرد دفاعی

راهِبرد دفاعی	برقراری موازنه تهدید علیه دشمنان مشترک ایران و سوریه از طریق دائمی و ساختارمند کردن حضور سیاسی- نظامی، فرهنگی اجتماعی و اقتصادی حزب الله... لبنان در سوریه، ایجاد بسترهای ارتقاء همگرایی با متحدان منطقه‌ای به منظور قدرت افزایی جبهه مقاومت اسلامی و مقابله با سیطره آمریکا و رژیم صهیونیستی.	برقراری موازنه تهدید	۴
راهِبرد دفاعی	تقویت صهیونیسم ستیزی با تأکید بر مسئله فلسطین به عنوان قبله اول مسلمانان و مسئله اصلی جهان اسلام و قرارگیری اسرائیل بدر ردیف دشمن اصلی جهان اسلام، از طریق حفظ و تقویت محور مقاومت اسلامی و ارائه راهکار مقابله با رژیم صهیونیستی و حامیان آن.	تأکید بر مسئله فلسطین	۵

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این مقاله در جهت پاسخ به پرسش اصلی پژوهش که راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه چه می‌تواند باشد؟ پس از بررسی مفاهیم نظری پژوهش به بررسی و تحلیل موقعیت راهبردی و ژئواستراتژیک سوریه و شکل‌گیری روند سلفی‌گری در سوریه پرداختیم و مدل مفهومی و روش‌شناسی پژوهش را شرح دادیم. سپس نقشه راه تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه و شناخت عوامل مؤثر بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با گروهک‌های تکفیری را ترسیم کردیم. با توجه به پیشینه مطرح شده تحقیقات داخل و خارج کشور در ارتباط با دو متغیر جریان‌های تکفیری و راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران و مباحث و نظریه‌های بیان شده در رابطه این متغیرها، در این پژوهش گروهک‌های تکفیری در سوریه به عنوان متغیر مستقل و راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران به عنوان متغیر وابسته مورد پژوهش قرار گرفتند و از آنجایی که در تدوین راهبرد دفاعی همه عناصر قدرت ملی باید مدنظر باشد. با توجه به توضیحات اشاره شده در چارچوب نظری این تحقیق و فتنه اعتقادی نظامی جریان‌های تکفیری با بهره‌گیری از مدل تدوین راهبرد دیوید (SWOT) و با در نظر گرفتن عوامل محیط داخلی و خارجی (فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌ها) و از آنجاکه نشانه‌های چالش برانگیز جریان‌های تکفیری برای جمهوری اسلامی ایران بیشتر مؤلفه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی امنیتی و فرهنگی اجتماعی (ابعاد قدرت ملی یا مؤلفه‌ها و ابعاد منافع ملی و ژئوپلیتیک) هستند، مدل نظری پژوهش طراحی گردید؛ و در نهایت پنج راهبرد اصلی

دفاعی جمهوری اسلامی ایران احصا گردید که در نتایج تحقیق برخی از آن‌ها تبیین می‌گردد.

تقویت محور مقاومت: یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که یکپارچگی محور مقاومت ناشی از افزایش نفوذ منطقه‌ای و نقش تأثیرگذار جمهوری اسلامی ایران بر علیه رژیم صهیونیستی و اهداف و منافع امریکا در منطقه بوده و این امر باعث می‌گردد که امریکا نتواند از گروه‌های تروریستی - تکفیری در سوریه حمایت تسلیحاتی نماید، لذا با تقویت محور مقاومت پل ارتباطی لجستیک جمهوری اسلامی ایران با حزب‌الله... لبنان در مقابله با رژیم صهیونیستی نیز حفظ و موقعیت این رژیم را در تأثیرگذاری منطقه‌ای تحت حمایت امریکا تضعیف خواهد نمود.

تقویت سوریه به عنوان خط مقدم محور مقاومت: جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از بازیگران تأثیرگذار در سوریه با حمایت همه‌جانبه از این کشور و حفظ و تقویت حضور مستشاری در آن به عنوان حلقه اساسی مقاومت اسلامی در منطقه تمام نفوذ و ظرفیت خود را برای تثبیت حکومت فعلی سوریه در راستای حفظ منافع ملی و تقویت محور مقاومت به کار گرفته و با بازطراحی و سازمان‌دهی ارتش سوریه و تشکیل دفاع وطنی و ارتباط نزدیک و سازنده دوجانبه و چندجانبه با کشورهای محور مقاومت، نقش اساسی در کاهش نفوذ غرب و جلوگیری از ائتلاف عربی - عبری تحت نفوذ امریکا داشته و سوریه را به عنوان خط مقدم در کشورهای محور مقاومت حفظ نموده است. از طرفی سوریه به دلیل موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی به عنوان پل دستیابی ایران به مدیترانه محسوب شده و همسایگی آن با فلسطین اشغالی، لبنان، ترکیه و عراق نیز به وضوح اهمیت این موضوع را نمایان می‌سازد. همچنین سوریه عقبه مقاومت است و تقویت این کشور روابط ایران را با عقبه مقاومت در لبنان و فلسطین مستحکم نموده است.

گسترش نفوذ عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران در منطقه شامات: جمهوری اسلامی ایران مطابق با قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری را نفی نموده و بر حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر تأکید دارد، لذا به منظور مقابله با هرگونه نفوذ بازیگران فرا منطقه‌ای با استفاده از موقعیت جغرافیایی سوریه در هم‌مرزی با رژیم اشغالگر قدس و رصد اقدامات این رژیم در منطقه، با استفاده از توان نظامی محور مقاومت و دفاع وطنی سوریه به مقابله با حضور و نفوذ امریکا در منطقه پرداخته و ضمن به خطر انداختن منافع این کشور، وی را از دستیابی به اهداف راهبردی بازداشته و نفوذ راهبردی خود را

در منطقه شامات عمق بخشیده است.

موازنه تهدید: موازنه تهدید در مقابل قدرتی صورت می‌گیرد که تهدید تلقی شود. انباشت قدرت در کنار سه عامل مجاورت جغرافیایی، نیت تهاجمی و قابلیت‌های تهاجمی، عوامل ایجاد تهدید تلقی می‌شود. با توجه به هم‌مرزی رژیم صهیونیستی و ائتلاف‌های عربی-عبری تحت حمایت امریکا، جمهوری اسلامی ایران با تقویت حضور مستشاری در سوریه و انتقال دانش و فناوری محصولات دفاعی به این کشور و تقویت محور مقاومت به منظور ارتقاء قدرت نظامی آن باعث می‌گردد که امریکا و رژیم صهیونیستی و ائتلاف عربی-عبری تحت فشار قرار گرفته و حتی توانمندی نظامی محور مقاومت در مقابل آن‌ها تا حد زیادی ارتقاء یابد.

پیشنهادها

- ۱- پیشنهاد می‌گردد با استفاده از موقعیت ژئواستراتژی جبهه مقاومت با محوریت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورهای مسلمان منطقه جهت مقابله با سلطه آمریکا ائتلاف سازی شود.
- ۲- پیشنهاد می‌گردد به منظور افزایش قدرت ملی و کسب اطلاعات از آخرین تغییرات به وجود آمده در منطقه، میزان همکاری و تفاهم با کشور سوریه در زمینه جمع‌آوری اطلاعات راهبردی افزایش یابد.
- ۳- با توجه به نقش نظام سلطه به رهبری آمریکا در بی‌ثباتی منطقه غرب آسیا، برای همگرایی کشورهای این حوزه با جمهوری اسلامی ایران باید تدبیری به کار گرفته شود که رشد پدیده‌های توسعه‌ای این کشورها به فضای جمهوری اسلامی ایران وابسته گردد.
- ۴- پیشنهاد می‌شود معاونت پژوهشی وزارت امور خارجه با همکاری دانشگاه‌های کشور راه‌های ارتباط دیپلماسی فعال جمهوری اسلامی ایران با کشورهای محور مقاومت را به منظور ایجاد تقویت همگرایی با آن‌ها، مورد بررسی و واکاوی قرار دهد.

الف: منابع فارسی

- ۱- آجرلو، حسین، (۱۳۹۰) تحولات سوریه؛ ریشه‌ها و چشم‌اندازها فصل‌نامه مطالعات خاورمیانه، سال هجدهم، شماره ۳.
- ۲- احمدخان بیگی، سمانه، (۱۳۹۲) تأثیر سیاست آمریکا و اروپا در قبال بحران سوریه بر اختلافات فرا-آتلانتیک، فصل‌نامه سیاست خارجی، سال بیست و هفتم، شماره ۴.
- ۳- اژدری، بهروز، عزیزی، پروانه، (۱۳۹۵) بررسی تحریف نام خلیج فارس و تبعات سیاسی و امنیتی مجموعه همایش بین‌المللی خلیج فارس، انتشارات جهاد دانشگاهی.
- ۴- آقایی، سید داوود، (۱۳۹۰) نقش و جایگاه شورای امنیت سازمان ملل متحد در نظم نوین جهانی تهران: پیک فرهنگ، چاپ دوم
- ۵- افشردی، محمدحسین و همکاران، (۱۳۹۶) بررسی عوامل ژئوپلیتیک انسانی شیعیان عراق و تأثیر آن بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات دفاعی راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی، تهران: سال پانزدهم، شماره ۶۸.
- ۶- افضل‌ی، رسول و همکاران، (۱۳۹۵) بررسی و تحلیل پیامدهای ژئوپلیتیکی بحران سوریه بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، تهران: سال چهاردهم، ش ۵۰.
- ۷- بیلیم، جان و دیگران (۱۳۹۲)، استراتژی در جهان معاصر: مقدمه‌ای بر مطالعات استراتژیک، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، چاپ چهارم
- ۸- جهانی، محمد (۱۳۹۳)، راهبردهای مقابله با تهدیدها نرم ناشی از فعالیت جریان‌های تکفیری در جهان اسلام، مجموعه مقالات کنگره جریان‌های تکفیری.
- ۹- جهانی، محمد (۱۳۹۱)، تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام حسین (ع)، اقلیت‌گرایی مذهبی در بلوچستان و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران،
- ۱۰- متقی، افشین و رجبی، سعید. (۱۴۰۱). تبیین فرصت‌های ژئواکونومیکی ج. ا. ایران در فضای پساجنگ سوریه. مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل، (۱)۵، ۲۰۱-۲۲۷.
- ۱۱- درج، حمید و نورانی بنام، کاظم. (۱۴۰۱). تلاش راهبردی جمهوری اسلامی ایران برای حذف داعش از

- معادلات عراق و سوریه. پژوهش های جغرافیای انسانی (پژوهش های جغرافیایی)، ۵۴(۱)، ۶۷-۹۳.
- ۱۲- احرامی، سجاد، توکلی طبعی، علی و جلالیان، عسگر. (۱۴۰۰). بحران سوریه، میانجی گری بین المللی و جایگاه ج.ا. ایران در حل آن. رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۵(۵۴)، ۱۸۱-۲۰۰.
- ۱۳- علویان، علی، متقی، ابراهیم و کشیشیان، گارینه. (۱۴۰۰). سیاست گذاری راهبردی ایران در سوریه و عراق (۲۰۱۱-۲۰۲۰). سیاست گذاری عمومی، ۷(۴)، ۲۵۷-۲۷۶.
- ۱۴- زهرانی، مصطفی، فرجی لوحه سرا، تیمور (۱۳۹۳) منابع بین المللی راهبرد امنیت ملی ۲۰۲۰ فدراسیون روسیه، فصل نامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، شماره ۸۵.
- ۱۵- علیزاده موسوی، سید مهدی (۱۳۹۱)، سلفی گری و وهابیت، جلد دوم: مبانی اعتقادی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، قم، آوای منجی
- ۱۶- علیزاده موسوی، سید مهدی (۱۳۹۱)، سلفی گری و وهابیت، جلد یکم: مبانی اعتقادی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، قم، آوای منجی
- ۱۷- علیزاده موسوی، سید مهدی (۱۳۹۳)، تبارشناسی سلفی گری و وهابیت، آوای منجی، قم.
- ۱۸- عابدی گنابادی، رضا، (۱۳۹۶) نگاهی به جایگاه منطقه ای ایران در دوران پساداعش، خبرگزاری تسنیم، شماره ۲۰۳۱.
- ۱۹- عباسی، کریم، (۱۳۹۵) بررسی بحران سوریه، سایت گراوتر
- ۲۰- لطفیان، سعیده، (۱۳۹۳) استراتژی و روش های برنامه ریزی استراتژیک، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه. چاپ سوم
- ۲۱- نظامی پور، قدیر، شادمانی، مهدیه، اخوان، منیژه، (۱۳۹۵) ارزیابی چگونگی راهبرد نظامی مستشاری ایران در مقابله با گروه های تکفیری در سوریه فصل نامه پژوهش های حفاظتی-امنیتی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، سال پنجم، شماره ۱۸.
- ۲۲- نوذری، فضل الله، (۱۳۹۱) رساله دکتری تعیین عوامل ژئوپلیتیک حوزه دریای عمان و تأثیر آن بر تدوین راهبرد دفاعی-امنیتی
- ۲۳- نیلفروشان، عباس، (۱۳۹۷) جنگ های نوظهور، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران.

ب: منابع خارجی و وبگاه‌های اینترنتی

- 1- Lundgren, M. (2020). Causal mechanisms in civil war mediation: Evidence from Syria. *European Journal of International Relations*, 26(1), 209–235. <https://doi.org/10.1177/1354066119856084>
- 2- Adam G. Lichtenheld, Justin Schon(2021). The consequences of internal displacement on civil war violence: Evidence from Syria, *Political Geography*, Volume 86, 102346, ISSN 0962-6298, <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2021.102346>.
- 3- Lundgren, M. (2020). Causal mechanisms in civil war mediation: Evidence from Syria. *European Journal of International Relations*, 26(1), 209–235. <https://doi.org/10.1177/1354066119856084>
- 4- Robert, M. (2021). Strategic Depth Through Enclaves: Iran, Syria, and Hezbollah Volume 28, Issue 2, Summer 2021, Pages 96–108. <https://doi.org/10.1111/mepo.12554>
- 5- Wimmen, H. Asseborg, M. (2019). Civil war in Syria: external actors and interests as drivers of conflict, Pages 7.
- 6- Akhtar, N. & Afridi, M. K. (2020). Syrian Skirmish: Security Hitch and Complexity in the Middle East. *Global Political Review*, V(II), 22–33. [https://doi.org/10.31703/gpr.2020\(V-II\).03](https://doi.org/10.31703/gpr.2020(V-II).03)
- 7- Hassan, A. Payam, M. (2019). Iran's Syria strategy: the evolution of deterrence, *International Affairs*, Volume 95, Issue 2, March 2019, Pages 341–364, <https://doi.org/10.1093/ia/iiy271>
- 8- Terrill, W. A. (2018). Iran's Strategy for Saving Asad. *Middle East Journal*, 69(2), 222–236. <http://www.jstor.org/stable/43698235>
- 9- Jafari, A. A. & musavi, S. S. (2019). The Confrontation between US-Turkey's Strategic Interests in Northern Syria and Iran's Foreign Policy. *Iranian Review of Foreign Affairs*, 10(30), 313–351.
- 10- Esfandiary, D, Tabatabai (2018), Iran's ISIS policy, *International Affairs*, Volume 91, Issue 1, January, Pages 1–15, <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12183>.